

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему: Особливості обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «НВП
Сортостанція»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0719
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»
спеціалізації «Облік і аудит у підприємстві»

А.О. Владикін

Керівник: к.е.н., доцент Урусова З.П.

Рецензент: к.е.н., доцент Скорнякова Ю.Б.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»
Спеціалізація «Облік і аудит у підприємстві»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2020 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Владикіну Артему Олеговичу

1. Тема роботи: Особливості обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція»
керівник роботи Урусова Зінаїда Петрівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 18.06.2020 р., № 811-с.
2. Строк подання студентом роботи 02.12.2020
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліку та аналізу основних засобів; вивчити особливості обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція»; проаналізувати основні засоби на ТОВ «НВП Сортостанція».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 10 рис., 22 табл. та 7 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Урусова З.П.	19.08.2020	19.08.2020
2	к.е.н., доцент Урусова З.П.	16.09.2020	16.09.2020
3	к.е.н., доцент Урусова З.П.	07.10.2020	07.10.2020

7. Дата видачі завдання: 08 липня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2020	виконано
2.	Написання вступу	липень 2020	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2020	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2020	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2020	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2020	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2020	виконано

Студент _____
(підпис)

А.О. Владикін

Керівник роботи _____
(підпис)

З.П. Урусова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 124 с., 3 розділи, 22 табл., 10 рис., 3 додатка, 75 джерел.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ФОНДОВІДДАЧА, ФОНДООЗБРОЄНІСТЬ

Об'єкт дослідження – процес обліку, аналізу, форми та методи контролю операцій з основними засобами та їх руху на Товаристві з обмеженою відповідальністю, науково-виробничому підприємстві Сортостанція Запорізької області.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і аналізу операцій з основними засобами та їх руху.

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, термінологічного аналізу, теоретичного узагальнення і порівняння; методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності використання основних засобів. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

набули подальшого розвитку:

– тлумачення категорії «основні засоби» як матеріальні активи, які використовуються більше одного року і переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами у вигляді амортизаційних відрахувань з метою отримання економічних вигод від результатів діяльності підприємства;

– класифікація основних засобів, та надані такі характеристики: постійно діючі, сезонно діючі – ті, що використовуються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції; тимчасово не діючі – ті, що не використовуються у процесі виробництва з причин несправності чи неукomплектованості;

– документообіг основних засобів, усунення зайвих граф у формах документів;

– облік основних засобів, розроблені аналітичні рахунки третього порядку, створений документообіг підприємства;

– аналіз основних засобів, визначені резерви та шляхи підвищення ефективності використання.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку основних засобів, можуть впроваджуватися в практику роботи аграрних підприємств, а також використовуватися при розробці нормативних матеріалів та законодавчих актів з бухгалтерського обліку та аналізу. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку основних засобів сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

SUMMARY

Qualifying work: 124 pp., 3 sections, 22 tab., 10 fig., 3 annex, 75 references.

FIXED ASSETS, ACCOUNTING, ANALYSIS, EFFICIENCY, FINANCIAL STATEMENTS, FUND RETURN, FUND EQUIPMENT

The object of research is the process of accounting, analysis, forms and methods of control of operations with fixed assets and their movement at the Limited Liability Company, research and production enterprise Sortostantsia of Zaporizhzhia region.

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical provisions and develop practical recommendations for improving the accounting and analysis of operations with fixed assets and their movement.

Research methods: a systematic approach to the study of economic phenomena and processes. During the research general scientific methods of cognition were used: historical method, methods of induction and deduction, terminological analysis, theoretical generalization and comparison; methods of causation and abstract-logical method.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of a set of issues related to the improvement of accounting and improving the efficiency of fixed assets. In the course of the research the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

have been further developed:

- interpretation of the category «fixed assets» as tangible assets that are used for more than one year and transfer their value to manufactured products in parts in the form of depreciation in order to obtain economic benefits from the results of the enterprise;

- classification of fixed assets, and the following characteristics are provided:

permanent, seasonal – those used in the process of agricultural production;
temporarily inactive – those that are not used in the production process due to malfunction or incompleteness;

- document flow of fixed assets, elimination of unnecessary columns in the forms of documents;

- accounting of fixed assets, developed analytical accounts of the third order, created the document flow of the enterprise;

- analysis of fixed assets, identified reserves and ways to improve efficiency.

The results of the study are aimed at improving the reliability, efficiency and analytical accounting of fixed assets, can be implemented in the practice of agricultural enterprises, as well as used in the development of regulations and legislation on accounting and analysis. The practical application of the proposed recommendations will ensure adequate reflection of operations on the accounting of fixed assets in modern business conditions, timely receipt and analysis of the necessary information by management.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП 10

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Основні засоби як об'єкт наукового дослідження..... 14

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів..... 24

1.3 Методичні аспекти аналізу основних засобів..... 36

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ НА ТОВ «НВП СОРТОСТАНЦЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства..... 46

2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів..... 54

2.3 Особливості обліку основних засобів на підприємстві..... 63

2.4 Удосконалення обліку основних засобів..... 73

РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ НАЯВНОСТІ РУХУ І
ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «НВП
СОРТОСТАНЦЯ»

3.1 Аналіз наявності руху та технічного стану основних засобів..... 83

3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів..... 90

3.3 Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів..... 96

ВИСНОВКИ..... 107

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ 111

ДОДАТОК А Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва за 2017 р. 119

ДОДАТОК Б Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва за 2018 р. 121

ДОДАТОК В Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства за 2019 р. 123

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

га – гектар

грн. – гривня

ф. – форма

ОЗ – основні засоби

П(С)БО – положення (стандарт) бухгалтерського обліку

НП(С)БО – національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

ПКУ – Податковий кодекс України

рис. – рисунок

табл. – таблиця

№ – номер

Дт – дебет

Кт – кредит

Ф. – форма

в т.ч. – в тому числі

ТМЦ – товарно-матеріальні цінності

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ц – центнер

шт. – штуки

% – відсотки

ВСТУП

Головним завданням підприємства є підвищення ефективності використання ресурсів. Основною складовою матеріально-технічної бази є основні засоби, точний та раціональний облік яких забезпечує наступний процес відтворення, оновлення, та в кінцевому результаті фінансовий результат підприємства. Розвиток даного напрямку залежить, насамперед, від своєчасного отримання правдивої, надійної та повної обліково-економічної інформації. У зв'язку із цим, підвищується значення обліку основних засобів як важливішої функції управління підприємством. Нечіткість нормативно-правового регулювання, чисельні зміни правової бази приводять до недостатнього взаємозв'язку серед фінансового та податкового обліку, що призводить до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації про основні засоби.

Основні засоби займають важливе місце у господарській діяльності підприємства, їх частка дозволяє оцінити рівень забезпеченості необхідними ресурсами для здійснення фінансової діяльності. Управління основними засобами та їх ефективністю стає надзвичайно актуальним у зв'язку з широким розповсюдженням використання прикладних програм з обліку та аналізу. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з головних напрямом у період переходу до ринкових відносин. Розв'язання цього питання дозволяє покращити фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність на ринку.

Тому наявність суперечливих питань та неузгодженостей при веденні обліку основних засобів вимагає більш детального їх вивчення та пошуку єдиних шляхів розв'язання цих проблем.

При аналізі поглядів на сутність основних засобів було виявлено, що питання їх обліку і аналізу досліджувались багатьма науковцями, а саме: М. Т. Білуха, І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, В. І. Валуєв, С. Ф. Голов, Т. А. Калінська,

Л. С. Кміцікевич, І. О. Кобилянська, А. В. Череп, В. В. Сопко, Р. Л. Хом'як, В. М. Царенюк, Л. С. Гречана, М.Ф. Огійчук, Н.С. Тимошук, К.О. Утенкова, Г. М. Чепелюк та ін.

Удосконалення бухгалтерського обліку, застосування більш ефективної методики проведення аналізу основних засобів на сьогодні залишається одним з найактуальніших питань, бо результати цих процесів є основою для ефективної діяльності господарюючого суб'єкта і його постійного розвитку.

Недостатня розробка теоретичних і методичних питань обліку та аналізу основних засобів, а також науково-теоретична і практична значимість вказаних проблем зумовили вибір теми магістерської роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і аналізу операцій з основними засобами та їх руху.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити основні засоби як об'єкт наукового дослідження;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку основних засобів;
- розкрити методичні аспекти аналізу основних засобів;
- надати організаційно-економічну характеристику господарсько-фінансової діяльності ТОВ «НВП Сортостанція»;
- розкрити документування основних засобів на підприємстві;
- вивчити облік основних засобів підприємства;
- дослідити удосконалення обліку основних засобів;
- розкрити аналіз наявності та рух технічного стану основних засобів підприємства;
- оцінити ефективність використання основних засобів підприємства;
- визначити шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

Об'єкт дослідження – процес обліку, аналізу, форми та методи контролю операцій з основними засобами та їх руху на Товаристві з обмеженою

відповідальністю, науково-виробничому підприємстві Сортостанція Запорізької області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів обліку і аналізу основних засобів.

Для досягнення поставленої мети були використані наукові методи, які застосовуються при вивченні соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення (при уточненні сутності поняття «основні засоби»), історичний і системний підходи (при визначенні основних історичних етапів та класифікації основних засобів), методи індукції та дедукції, класифікації, порівняння, наукової абстракції, системного та комплексного аналізу (при аналізі руху, динаміки та стану основних засобів та підвищення їх ефективності) та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності використання основних засобів. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

набули подальшого розвитку:

- тлумачення категорії «основні засоби» як матеріальні активи, які використовуються більше одного року і переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами у вигляді амортизаційних відрахувань з метою отримання економічних вигод від результатів діяльності підприємства;
- класифікація основних засобів, та надані такі характеристики: постійно діючі, сезонно діючі – ті, що використовуються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції; тимчасово не діючі – ті, що не використовуються у процесі виробництва з причин несправності чи неукomплектованості;
- документообіг основних засобів, усунення зайвих граф у формах документів;
- облік основних засобів, розроблені аналітичні рахунки третього

порядку, створений документообіг підприємства;

– аналіз основних засобів, визначені резерви та шляхи підвищення ефективності використання.

Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку і аналізу основних засобів, законодавчі та нормативні акти з питань обліку.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку основних засобів сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку основних засобів, можуть впроваджуватися в практику роботи аграрних підприємств, а також використовуватися при розробці нормативних матеріалів та законодавчих актів з бухгалтерського обліку та аналізу.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на конференціях: VI Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів «Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України» та XV Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях

Крім того питання обліку та контролю грошових коштів у бюджетних установах було розглянуто в статтях: «Методичні аспекти аналізу основних засобів та шляхи підвищення їх ефективності на ТОВ «НВП Сортостанція» та «Організація обліку основних засобів та шляхи його удосконалення».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 124 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Основні засоби як об'єкт наукового дослідження

Одними із найважливіших об'єктів для підприємства є необоротні активи, які незважаючи на різні форми власності, організаційні будови (структури), розміри та обсяги діяльності, потребують адекватного відображення в обліку та звітності. У цьому аспекті вивчення поточного стану бухгалтерського обліку необоротних активів та оцінка того, чи відповідають вони вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, є сьогодні важливим питанням.

Основні засоби – це найбільша складова необоротних активів на підприємстві. Вони відіграють ключову роль у впливі на кількісний та якісний склад продукції та суттєво впливають на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання на ринку. Забезпеченість підприємства засобами праці, які є конкурентоспроможними та відповідають сучасним вимогам ринку залежить від ефективного обліку основних засобів на підприємстві.

Швидкий розвиток міжнародних відносин та інтеграційних процесів, які мають значний вплив на характер соціально-економічних, політичних та інших відносин, сприяє формуванню єдиних підходів до розуміння сутності необоротних активів та їх оцінки.

Багато підприємств вже працюють згідно з правилами, встановленими європейським ринком під час експорту продукції, та при імпорті основних засобів – сучасними світовими економічними відносинами. Це визначає принцип розвитку єдиного інформаційного середовища, що продукується бухгалтерським обліком та фінансовою звітністю. Серед іншого, це свідчить

про розвиток української системи бухгалтерського обліку та звітності з урахуванням та зверненням уваги на вимоги, встановлені міжнародними стандартами. Тому важливо знайти розумний компроміс та послідовність в категорійних визначень, а також по усіх принципових засадах організації обліку загалом.

Тому, в першу чергу, нами досліджено визначення поняття «основні засоби», адже відомо, що різні науки дають достатньо різні за змістом визначення. Крім того, для ідентифікації таких активів часто використовують поняття довгострокові активи, основні засоби, основні фонди, основний капітал тощо. Ці об'єкти мають важливу особливість – довготривале використання в процесі господарської діяльності. Формування основних засобів підприємств тісно пов'язане з організацією їх придбання (створення), обґрунтованим вибором джерел грошових коштів, а також підходу до їх визнання й зарахування до складу активів підприємства.

Чинним нормативним документом, що регулює облік основних засобів в Україні, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (надалі – П(С)БО) 7 «Основні засоби» [1]. Іншим, не менш вагомим регламентуючим документом, який активно впроваджується до використання українськими підприємствами є норми Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (IAS 16 «Property, Plant and Equipment») [2].

Критична оцінка цих документів та наявних дослідницьких здобутків свідчить, що в сучасній економічній літературі немає єдиної думки про означення економічної суті поняття «основні засоби», що певною мірою ускладнює розуміння алгоритму обліку операцій з ними та створює дефіцит інформаційного забезпечення управління цим видом ресурсу аграрних підприємств.

Різновекторність означень основних засобів у нормативно-правових документах, відсутність чіткого зв'язку між їх фінансовим і податковим обліком, а також розуміння його суті вченими веде до появи альтернативних оцінок і викривлення їх результатів щодо цього активу. Тому є потреба в

дослідженні економічної категорії основних засобів, оскільки вони у процесі діяльності підприємства становлять матеріальну основу його продуктивних сил, а їх наявність визначає економічний потенціал суспільства загалом.

В економічній площині основні засоби позиціонуються як частина постійного виробничого капіталу, який переносить впродовж усього циклу використання свою вартість на кінцевий продукт. Для того щоб зрозуміти суть поняття «основні засоби», необхідно дослідити існуючі методи інтерпретації та визначення змісту цих об'єктів.

У Податковому кодексі України зазначається, що основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [3].

У П(С)БО 7 зазначено, що основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Щодо міжнародних стандартів, то у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (надалі – МСБО) 16 «Основні засоби» визначено, що до них належать матеріальні об'єкти, що утримуються для використання у виробництві або наданні товарів чи послуг, для передачі їх в оренду, або для

адміністративних цілей; використовуватимуться більше одного періоду [2].

Тобто, аналізуючи визначення основних засобів у документах, можна побачити, що вони досить схожі між собою. Також доцільно розглянути різні підходи до трактування сутності основних засобів вченими, які визначені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Різні підходи до трактування сутності основних засобів

Вчені	Визначення категорії основних засобів
Й.С. Завадський та ін. [4, С.289]	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у виробничому процесі багатьох циклів, зберігаючи свою натуральну форму, і поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію.
Л.К. Сук, П.Л. Сук [5, С.262]	Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері.
А.М. Коваленко [6, С.192]	Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік, які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання оренди іншим особам: виконання адміністративних та соціальних функцій.
Т.А. Бутинець [7, С.12]	Основні засоби розглядаються як інвестований капітал і, тому, повинні обліковуватись за собівартістю, їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс).
М.І.Бондар [8, С.23]	Сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість
Ю.В. Неміш [9, С.66]	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, що зберігаються для використання у виробництві, надання в оренду іншим особам, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.
Н.В. Довгалюк [10, С.20]	Основні засоби – матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, які неодноразово використовуються у виробництві для впливу на предмети праці та перетворення їх на придатні до споживання продукти

Отже, проаналізувавши визначення основних засобів різними вченими видно, що існують неоднакові підходи до визначення поняття «основні засоби», і єдиної позиції серед них немає. Проте всі вчені звертають свою увагу на ключових критеріях визнання: матеріальність, утримування з метою

використання у процесі виробництва, строк більше року. Ми вважаємо, що ще одним ключовим критерієм, які не зазначили вчені, слід вважати амортизацію. Тому, якщо згрупувати всі тлумачення стає зрозуміло, що основні засоби це матеріальні активи, які використовуються більше одного року і переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами у вигляді амортизаційних відрахувань з метою отримання економічних вигод від результатів діяльності підприємства.

Першим вченим-дослідником цієї проблеми й поняття «основні засоби» в політичній економії був Сміт А., який розділив їх на основний і оборотний капітал. На його думку основний і оборотний капітал у різний спосіб дають прибуток. Сміт А. основний капітал розглядав як спрямування капіталу на поліпшення землі, устаткування, купівлю машин тощо, що приносить прибуток лише одному власнику, не міняючи своєї натуральної-грошової форми. Вчений був переконаний, що основний капітал в обігу не перебуває, а прибуток власнику приносить виключно оборотний капітал [11, с.74]. Його позиція містить елементи дискусійності, оскільки обидві частини капіталу беруть участь у процесі господарської діяльності, й прямо чи опосередковано впливають на фінансові результати. Основний капітал – це активи, тобто у виробництві прямо участі не бере, але в обігу буде впливати на їх вартість. Між категоріями «основний капітал» та «оборотний капітал» ряд сучасних науковців ставлять знак рівності, але така позиція містить певні дискусійні аспекти:

1) по-перше, хоча основний та оборотний капітал належить до засобів, які обслуговують (забезпечують) господарські процеси, між ними є низка відмінностей (таблиця 1.2);

2) по друге, основний капітал представляє суму вартостей, отриманих з різних джерел та інвестованих в необоротні активи задля отримання економічної вигоди. Тоді як оборотний капітал – це частина як власного, так і позикового (залученого) капіталу, що інвестована у формування оборотних активів.

В таблиці 1.2 зазначені суттєві відмінності як в означеннях, так і класифікації й оцінці. Та якщо стосовно перших двох випадків відмінності уможлиблюють відокремлений облік, то в питанні оцінки основних засобів варто запозичити досвід, котрий притаманний оборотному капіталу, й досягти застосування методів її оптимізації.

Таблиця 1.2 – Відмінності між основним та оборотним капіталом

Відмінності	Основний капітал (Основні засоби)	(Оборотний капітал) Інші необоротні засоби
Визначення	це частина продуктивного капіталу, яка складається із вартості засобів праці, що обертаються протягом кількох періодів виробництва і поступово переносять свою вартість на вироблений продукт	це частина капіталу, що інвестується у створення майнових цінностей, споживаних однократно, створених за рахунок авансування грошових і прирівняних до них засобів, які обслуговують господарський процес і повністю використовуються протягом одного виробничого циклу
Класифікація	101 «Земельні ділянки» 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» 103 «Будинки та споруди» 104 «Машини та обладнання» 105 «Транспортні засоби» 106 «Інструменти, прилади та інвентар»	112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» 113 «Тимчасові (нетитульні) споруди» 114 «Природні ресурси» 115 «Інвентарна тара» 116 «Предмети прокату»
Оцінка	первісна вартість, відновна вартість, залишкова вартість, інвестиційна вартість, ліквідаційна вартість, справедлива вартість, ринкова вартість, чиста вартість реалізації, поточна вартість, митна вартість	метод коефіцієнтів (коефіцієнт оборотності, середній залишок оборотних коштів, коефіцієнт завантаження оборотних коштів, тривалість обороту оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів) метод нормування, метод АВС, методи оптимізації (метод XYZ, модель Уілсона, модель Міллера-Орра)

Джерело: узагальнено автором на основі джерел [11]

Таким чином за змістом, сутністю, складом, основний і оборотний капітал – різні поняття.

В Україні у П(С)БО, Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів та Податковому кодексі України представлена класифікація основних засобів, в основу якої покладена видова ознака цих

активів. Основна роль класифікації основних засобів полягає у спрощенні їх обліку, складанні звітності про їх стан, що, одночасно, служить основою ефективного управління ними. У науковому дослідженні розглянемо класифікаційні ознаки основних засобів та спробуємо оптимізувати їх структуру відповідно до специфіки виробництва підприємства, що дозволить підвищити ефективність їх використання у виробничому процесі та організації бухгалтерського обліку. Повертаючись до нормативно-регламентуючих документів з обліку основних засобів, проведемо аналіз їх сутності з метою встановлення специфічних ідентифікаційних ознак такого виду активу.

З метою покращення діяльності сільськогосподарського підприємства запропоновано класифікувати основні засоби за такими ознаками: за формою придбання, за приналежністю основних засобів, за характером відображення та за використанням виробництві (рис. 1.1).

Аналізуючи й досліджуючи питання класифікації основних засобів різними вченими, можемо стверджувати, що навіть за однаковими ознаками їх склад відрізняється. Зокрема, дещо відрізняються думки науковців при розмежуванні основних засобів за характером використання.

Одна група науковців [12, 13, 14, 15, 16] поділяє їх на діючі й недіючі. Відповідно, під діючими основними засобами розуміють усі об'єкти основних засобів, що функціонують на підприємстві, а під недіючими – ті, що не використовуються в даний час у діяльності суб'єкта господарювання. Інша група [17, 18, 19, 20, 21] доповнює цю класифікаційну ознаку запасними основними засобами, які, на їх переконання, призначені для заміни діючого обладнання повністю, частково або окремої деталі й зберігаються у складських приміщеннях до настання потреби в них.

Слід зауважити, що позиція другої групи вчених більш інформативна, адже дозволяє мати у віданні дані щодо тих основних запасів, котрі розглядаються як потенційно готові до використання, тоді як недіючі можуть мати в своєму складі поламані засоби.

Тому доцільно в цій класифікації надати основним засобам таких

характеристик: постійно діючі, сезонно діючі – ті, що використовуються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції; тимчасово не діючі – ті, що не використовуються у процесі виробництва з причин несправності чи недоукомплектованої; не заплановані до використання – ті, основні засоби, котрі готові до використання, але з різних причин не використовуються й не вводяться в експлуатацію.

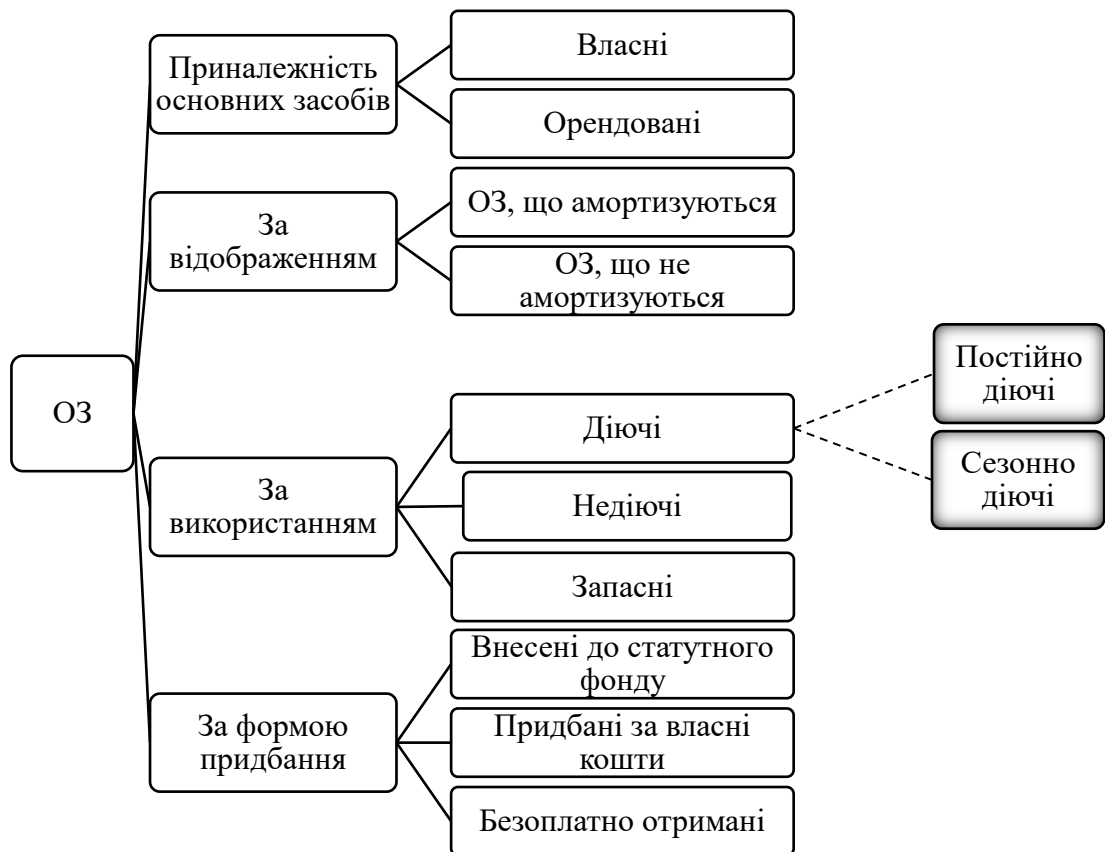

Рисунок 1.1 – Класифікаційна ознака основних засобів

Підставою такої позиції є той факт, що на досліджуваному підприємстві є в наявності придбані основні засоби, які, однак, з невідомих причин не вводяться в експлуатацію понад 1 рік. Уточнити причину такої ситуації не вдалося. Можливо, вони придбані для подальшого продажу, та, зважаючи на відсутність попиту, ця операція не відбулася. Також можливою причиною невикористання таких основних засобів може бути зміна спеціалізації. Наприклад, якщо було заплановано вирощення якоїсь культури, а насправді

таким вирощуванням не займаються через, знову ж таки, відсутність попиту на неї, що було виявлено пізніше.

Важливе значення при класифікаційному поділі основних засобів відводиться ознаці належності, тобто їх поділу на власні й орендовані. Науковці [9, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23] вважають, що власні засоби формуються на основі внесків засновників, акціонерів або прибутків, отриманих від результатів діяльності підприємства та вносяться на баланс підприємства щонайменше через дві стадії, щоб прослідкувати рух основного засобу у процесі діяльності суб'єкта господарювання. А взяті в оренду основні засоби на підприємстві, що орендує, відображаються на позабалансовому рахунку, відповідно в балансі вони відображаються в орендодавця.

Заслуговує уваги погляд такого науковця, як Оспіщев В.І. [23], який вважає, що оскільки основні засоби є об'єктами амортизації (крім землі), то доцільно їх поділити на амортизовані, й ті, що не амортизуються. Щоправда, така класифікація більш цінна для галузей, що мають у своєму розпорядженні природні ресурси.

Також доцільно було б розділити виробничі і невиробничі основні засоби. З цією метою необхідно ввести рахунки третього порядку, тобто помітити їх у робочому плані рахунків відповідними позначеннями. Впровадження таких підходів до класифікації дають змогу збирати інформацію, необхідну для оптимізації структури основних засобів через використання інструментарію аналізу.

Кожному підприємству, яке має основні засоби, що належать до різних підгруп, потрібно визначити структуру основних засобів, тобто перелік підгруп, груп, а також відповідні рахунки та субрахунки, що використовуються в обліку.

Група основних засобів – сукупність схожих за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання основних засобів. Групування досить укрупнене, що максимально спрощує аналітику при

веденні обліку в межах відповідного синтетичного рахунку На рисунку 1.2 зазначені групи основних засобів. [24].

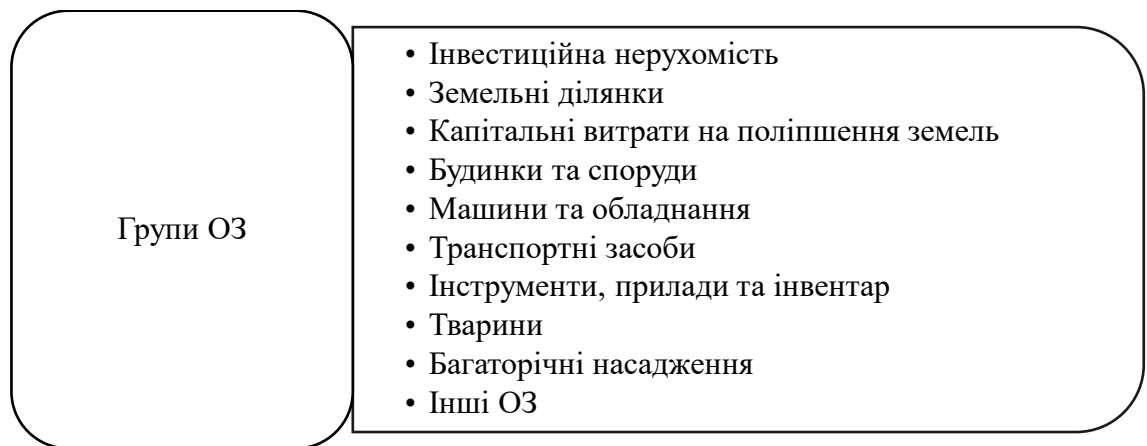

Рисунок 1.2 – Групи основних засобів

Найбільш вагомою причиною укрупнення класифікаційних груп є формування й подання звітних даних до органів статистики. При цьому є відкрита можливість деталізації. Щодо останньої, то вона важлива для проведення оптимізаційних розрахунків і заходів, які загалом можна віднести до інструментарію аудиту основних засобів, особливо внутрішнього.

Важливим є питання визнання основних засобів активом. Оскільки цей ресурс має свою власну специфіку, котра пов'язана, насамперед, з питанням ідентифікації серед інших активів, обліковці стикаються з цілою низкою проблем при визнанні. Одна із найважливіших характеристик цього активу – тривалий (понад 1 рік, або один операційний цикл, якщо він довший, ніж 1 рік) термін використання. Виявити цю характеристику зазвичай не складно. Адже вона в більшості випадків певним чином визначається самими виробниками, наприклад, це може бути встановлений термін безкоштовного гарантійного обслуговування, який вказується при купівлі. До того ж, у чинному законодавстві України, яке визначає терміни корисного використання для обчислення амортизації (зносу), це також чітко прописано. Необхідно лише встановити, до якої з груп належить актив, котрий придбається. Також існує вартісний критерій, зазначений Податковим кодексом України, який складає

20000 грн.

Підприємства можуть встановлювати вартість предметів, які відносяться до малоцінних необоротних матеріальних активів. Якщо ж вартість предмета вища, та строк використання більше року – актив належить до основних засобів.

Отже, були досліджені позиції різних авторів щодо понять та категорій сутності основних засобів у сучасних умовах, удосконалено визначення поняття, внесені пропозиції щодо удосконалення класифікації основних засобів, які спрямовані не лише на ведення обліку за мінімальним складом їх об'єктів, а й на поліпшення інформаційного забезпечення управління ними на основі отримання більш точних і порівняльних даних в системі обліку. Основні засоби є основою для діяльності підприємства, його стійкості, виконання робіт чи надання послуг. Володіння такими активами дозволяє забезпечити високий рівень рентабельності. У процесі діяльності підприємства використовують відповідну кількість основних засобів, завдяки чому досягає відповідний фінансовий результат.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів

Нормативно-правове регулювання відіграє важливу роль у процесі створення належних умов для безперервного та раціонального впровадження притаманних йому функцій бухгалтерської системи та підтримання стабільності системи бухгалтерського обліку в конкретному економічному та правовому середовищі. Саме стабільна законодавча база є причиною успішного вирішення цієї проблеми та успішного функціонування компанії в майбутньому. Так, Л.Г. Семенен в своїх дослідженнях визначив, що головною метою нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні є встановлення єдиних правил його ведення, для того, щоб забезпечувати

захист інтересів усіх користувачів фінансової звітності для всіх підприємств та визначення перспектив і основних напрямків удосконалення бухгалтерського обліку беручи до уваги загальноприйняті у міжнародній практиці принципи та стандарти [25].

Реформування нормативно-правової бази проводиться за такими напрямками:

- визначення пріоритетних та вдосконалення діючих положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які гармоніювали б з основними принципами і вимогами міжнародних стандартів;

- перегляд первинних облікових документів, реєстрів бухгалтерського обліку та інших носіїв обліково-економічної інформації, які належать до єдиної системи бухгалтерського обліку та звітності [21].

На сьогоднішній день, облік руху основних засобів регулюють нормативно-законодавчі документи, серед яких можна виділити декілька рівнів:

- закони та нормативні документи, які регулюють підприємницьку діяльність підприємства в цілому;

- законодавчі та нормативні документи, які стосуються порядку ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;

- законодавчі та нормативні документи, що визначають порядок відображення операцій з основними засобами, ефективності та інтенсивності їх використання на підприємствах;

- нормативні документи, які формуються безпосередньо на підприємстві.

До нормативних документів, які регулюють організацію обліку основних засобів треба віднести насамперед Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, що визначає правову основу для регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємств. Ч. 1 ст. 3 цього Закону встановлює, що «метою ведення бухгалтерського обліку і

складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства». Даним законом визначається принципи ведення бухгалтерського обліку в Україні. Цей закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності та організаційної форми, а також на іноземних суб'єктів господарської діяльності, які повинні вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність [26].

Наступний нормативний акт, який регулює облік – це План рахунків бухгалтерського обліку, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (у редакції наказу Мінфіну від 18.03.2014 р. №48). План рахунків встановлює перелік рахунків бухгалтерського обліку, на яких здійснюється узагальнення інформації про облік основних засобів [27].

Отже, для обліку основних засобів Планом рахунків передбачено рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості. Підприємства можуть самостійно вводити субрахунки, виходячи з потреб управління, контролю, аналізу та звітності, а також використовувати субрахунки, визначені Інструкцією про застосування Плану рахунків (наказ Мінфіну № 291 від 30.11.99 р.) [24].

Вищезгадана Інструкція встановлює порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб. Інструкція встановлює, що для узагальнення інформації про облік основних засобів й наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які

віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості призначено рахунок 10 «Основні засоби». За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів. Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо. Для аналітичного обліку та забезпечення спостереження за використанням у місцях експлуатації основних засобів кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер. Дані про кожний інвентарний об'єкт основних засобів заносяться до інвентарної картки або іншого реєстру аналітичного обліку основних засобів [28].

Іншими основними нормативними актами, які регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1], Податковий кодекс України [3], МСБО 16 «Основні засоби» [2], Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [28] та інші.

Відповідно до П(С)БО 7 існує кілька критеріїв віднесення об'єктів до основних засобів: об'єкти бухгалтерського обліку повинні визнаватися активом; використовуватися для чітко визначених цілей; строк корисного використання перевищує один рік або операційний цикл (якщо він довший за рік); повинен мати фізичну форму – бути матеріальним активом.

Що стосується методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку, то підприємства, організації та інші юридичні особи можуть їх використовувати, незалежно від форм власності і організаційно-правових форм (крім банків і

бюджетних установ). Також тут визначено обмеження дії цього документа на такі види активів:

- операції з біологічними активами, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, та на невідтворювані природні ресурси, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку П(С)БО 30 [29];

- основні засоби, що утримуються з метою продажу П(С)БО 27 [30];

- інвестиційну нерухомість П(С)БО 31 [31]. Фактично можна припустити, що методичні рекомендації поширюються на активи регламентовані П(С)БО 7.

Розглядаючи нормативно-регламентуючі документи з обліку основних засобів, проведемо аналіз їх сутності та зробимо порівняння національного і міжнародного стандарту з метою встановлення специфічних ідентифікаційних ознак такого виду активу (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Порівняння національного та міжнародного стандарту з обліку основних засобів

П(С)БО 7	МСБО 16
1	2
Елементи первісної вартості (оцінка на дату визнання)	
Деталі визначення первісної вартості відсутні, через що до первісної вартості об'єкта може потрапити вся сума прогнозованих витрат на демонтаж, а не теперішня вартість цієї суми	Первісна вартість об'єкта не повинна включати всю суму очікуваних майбутніх витрат на демонтаж, а поточну вартість цієї суми. Щорічно суму забезпечення слід переглядати, і її збільшення слід відносити до витрат на позики (фінансові витрати), а не до первісної вартості об'єкта
Формування первісної вартості	
Придбання ОЗ в кредит	
Витрати на виплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості об'єкта	Якщо об'єкт придбано за рахунок залучення кредитів, облік витрат на відсотки здійснюється відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики», залежно від того, чи є цей об'єкт кваліфікованим активом, а також від умов і обставин сплати таких відсотків

Продовження таблиці 1.3

1	2
Обмін або негрошові операції	
Справедлива вартість основних засобів на дату отримання (при обміні на неподібний об'єкт). Залишкова вартість переданого основного засобу (при обміні на подібний об'єкт), але якщо вона вища за справедливую вартість отриманого об'єкта, визнається справедливою вартістю, а різниця відноситься до витрат звітнього періоду	Собівартість такого об'єкта основних засобів оцінюється за справедливою вартістю, якщо операція обміну має комерційну сутність та справедливую вартість отриманого активу або відданого активу можна достовірно оцінити. Якщо придбаний об'єкт не оцінюється за справедливою вартістю, його собівартість оцінюють за балансовою вартістю відданого активу
Як внесок до статутного капіталу	
Погоджена засновниками підприємства справедлива вартість об'єктів	Не передбачено
Відображення в обліку переоцінки	
Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, тобто стандартом передбачено тільки одну модель 3 прийняттям Податкового кодексу України внесені зміни до П(С)БО 7, зокрема дозволено застосовувати «індексацію» вартості основних засобів залежно від офіційного рівня інфляції	Стандарт дає підприємству право вибрати в обліку одну з двох моделей оцінки основних засобів після визнання: модель собівартості або модель переоцінки Вказана норма є суто податковою, і, звичайно, не застосовується
Періодичність перегляду ліквідаційної вартості	
Відсутнє положення	Передбачається, що ліквідаційну вартість та строк корисного використання об'єкта необхідно переглядати, принаймні наприкінці кожного фінансового року. Зазначено, що зміна ліквідаційної вартості та терміну корисного використання об'єкта основних засобів відображається як зміна облікових оцінок (а не облікової політики)

Джерело: узагальнено автором на основі джерел [1, 2]

Аналізовані та досліджені означення засвідчують, що попри наявні спільні характеристики, основні засоби в обох випадках відрізняються між собою через наявність щонайменше трьох основних специфічних ідентифікацій. По-перше, в міжнародному стандарті відсутнє чітке положення, що варто відносити до основних засобів (для прийняття такого рішення застосовується професійне судження, яке має базуватися на врахуванні умов і обставин експлуатації конкретного об'єкта). По-друге,

відрізняється склад необоротних активів (наприклад, в Україні виокремлюється група «інші необоротні матеріальні активи»). По-третє, в Україні основним засобом визнається і частина об'єкта. В міжнародних стандартах таких положень і рекомендацій немає.

З проведеного аналізу можна зробити висновок, що характеристика обох нормативних баз з обліку основних засобів (як складової необоротних матеріальних активів) свідчить, що більшість положень нормативного регулювання відображення інформації про ці об'єкти співпадають. Існування ж розбіжностей характеризує наявність національної специфіки та особливостей з оцінки та обліку основних засобів. Узгодження наявних проблемних аспектів і питань дозволить гармонізувати національну систему обліку відповідно до міжнародних стандартів. Однак при цьому варто покладатися на логіку та національну специфіку, а також враховувати галузеві особливості основних засобів, котрі суттєво впливають на ідентифікацію таких об'єктів і їх відображення в обліку.

Після введення об'єкта основних засобів у експлуатацію починає нараховуватися амортизація відповідно до національних стандартів та згідно з зафіксованими положеннями в наказі про облікову політику. Не нараховується амортизація тільки в тому випадку, якщо об'єкт перебуває на реконструкції, модернізації, консервації. При умові, що в процесі господарської діяльності суб'єкта аграрного сектора відбулись зміни, вони прописуються в обліковій політиці. Суть визначення амортизації беремо із П(С)БО 7, а саме: амортизація означає «систематичний розподіл вартості необоротних активів, що амортизується впродовж терміну їх корисного використання (експлуатації); знос необоротних активів – сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку його корисного використання» [1]. Важливим моментом в обліковому процесі основних засобів є вибір оптимального методу амортизації з урахуванням інтенсивності використання, експлуатації об'єкта, швидкого морального та фізичного зносу.

Проаналізувавши Міжнародні стандарти, спостерігаємо, що згруповані

в них підходи не містять математичної формалізації розрахунку, тоді як в П(С)БО 7 наведений розрахунок за кожним із рекомендованих методів повністю. Проаналізуємо методи амортизації та їх сутнісні характеристики (таблиця 1.4)

Таблиця 1.4 – Методи амортизації та їх сутнісні характеристики

Відповідно до П(С)БО 7	Відповідно до МСБО 16
Прямолінійний метод: постійні рівноцінні відрахування протягом терміну корисної експлуатації	Прямолінійний метод: постійні відрахування впродовж терміну корисної експлуатації, якщо ліквідаційна вартість активу не змінюється
Метод прискореного зменшення залишкової вартості: річна сума амортизації – це подвоєний добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації	Метод зменшення залишку: зменшення відрахувань протягом терміну корисної експлуатації
Кумулятивний метод: річна сума амортизації – це добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта	Метод суми одиниць продукції: відрахування, базовані на очікуваному використанні або продуктивності активу
Метод зменшення залишкової вартості: річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації	Не зазначено
Виробничий метод: місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції та виробничої ставки амортизації	Не зазначено

Джерело: узагальнено автором на основі джерел [1, 2]

Особливістю при нарахуванні амортизації, згідно з рекомендаціями Міжнародних стандартів, є те, що по вартості землі встановлення амортизації в окремих випадках (а саме, коли земля може мати обмежений термін корисної експлуатації) здійснюється через амортизаційний метод, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї [2]. У МСБО 16 не прописано моменту, коли починати та припиняти обчислення амортизації, проте в П(С)БО 7 така ситуація є окреслена, а саме: нарахування амортизації починається з наступного місяця після введення об'єкта основних засобів в експлуатацію.

Важлива роль у Податковому кодексі відводиться п'яти методам амортизації та їх використанню у практичній діяльності. У документі визначено, що прямолінійний і виробничий методи можуть застосовуватись до всіх груп підприємств, а використання інших методів – тільки для певних груп основних засобів. У підприємницькій діяльності обчислення амортизації для цілей оподаткування прописується в обліковій політиці, і може переглядатись при зміні економічних вигод. При зміні методу обчислення амортизації керівництво підприємства має право на його застосування з наступного місяця після прийняття рішення про таку зміну (але це має бути оформлено відповідним наказом).

Бухгалтерський та податкові підходи є взаємодоповнюючими один одного, однак при цьому мають і певні відмінні риси. У податковій площині основні засоби визначаються матеріальними активами, якими володіє платник податку і встановлюється їх вартість, а термін користування ними після введення в експлуатацію становить один рік або операційний цикл активів. При цьому є певні відмінності в означеннях, котрі є в ПСБО 7 та Податковому кодексі України, які важливі для ведення обліку цих засобів. У ПСБО 7 не згадано про вартісний підхід, який ідентифікується за рекомендаціями Податкового кодексу.

Це недостатньо коректно з точки зору досягнення однозначності рекомендацій, адже не дозволяє чітко трактувати основні засоби. Тому варто узгодити тлумачення П(С)БО 7 та привести його у відповідність до визначення, котре подається в Податковому кодексі. В наступному параграфі ця позиція служитиме основою пропозицій щодо удосконалення оцінки такого виду активів. До вагомих, з позиції підприємства, питань обліку основних засобів і виконання ним своєї контрольної функції варто віднести формування бази прийняття рішень для забезпечення ефективного використання такого роду ресурсу підприємства (його активу).

У даному контексті ключовим мотиваційним важелем є те, що ефективне використання основних засобів у діяльності підприємств дозволяє

знизити обсяги витрат та максимізувати прибутковість. При цьому не варто ігнорувати той факт, що зараз, попри усі технічні зростання й прогрес, продовжує бути актуальним питання, пов'язане з якістю сільгосппродукції, оскільки вона користується попитом і швидко реалізується. Управління основними засобами дозволить максимально ефективно їх використовувати, не впливаючи негативно на якість вироблюваної сільськогосподарської продукції. У цьому плані важливе значення має збалансоване поєднання усіх управлінських систем, що стосується основних засобів – обліку, контролю (аудиту) та аналізу.

Проведений аналіз нормативно-правових документів дозволяє зробити висновок, що основні засоби поділяються на основні та інші необоротні матеріальні активи. У МСБО 16 «Основні засоби» виділяють вісім груп, а у Податковому кодексі України – шістнадцять груп.

Поділ основних засобів у Податковому кодексі України є наближеним до П(С)БО 7, що дозволяє зменшити розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком. Представлені групи в Податковому законодавстві мають чітко визначені мінімально допустимі терміни корисного використання, які коливаються в межах від 2 років до 20. У своїй діяльності аграрні підприємства не можуть встановлювати менший термін використання основних засобів, ніж у Податковому кодексі. Позитивним моментом у поділі основних засобів на групи є створення об'єктивної інформаційної бази для їх обліку та аудиту, що дозволить сформуванню ефективну концепцію управління цими активами.

Згідно з МСБО16 «Основні засоби» основними засобами вважаються активи, які відповідають таким критеріям [2]:

- матеріальність (наявність фізичної форми);
- використання у процесі виробництва або для постачання товарів чи надання послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей);
- тривалість очікуваного строку використання (має використовуватися

більше від одного облікового періоду). Згідно з п. 3 Методичних рекомендацій бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити [28]:

- своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, переоцінку і надходження основних засобів, їх внутрішнє переміщення (зі складу в цех (відділ, дільницю), з цеху в цех тощо), вибуття (реалізація, ліквідація, безоплатна передача, нестача, псування тощо);
- відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання;
- визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані (технічні огляди, поточне обслуговування), їх ремонтом і поліпшенням;
- визначення фінансових результатів від продажу або іншого вибуття основних засобів;
- інформацією для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції.

Окрім вище наведених документів, правове регулювання бухгалтерського обліку основних засобів в Україні здійснюється на підставі:

- указів і розпоряджень Президента України з економічних питань;
- постанов Кабінету Міністрів та інших органів виконавчої влади з найважливіших питань економіки, планування, калькуляції собівартості тощо;
- постанов Національного банку з питань організації розрахунково кредитних та ведення касових операцій, відкриття рахунків у національній та іноземній валюті тощо;
- постанов органів статистики, якими затверджуються інші форми статистичної звітності;
- нормативних актів міністерства економіки, галузевих міністерств та інших органів, перед якими звітуються підприємства.

Отже, на підставі проведеного дослідження виявлено, що зміни у нормативно-правові документи, щодо обліку основних засобів, можуть призвести до виникнення розбіжностей та неточностей щодо розуміння

сутності «основних засобів», їх віднесення до певних об'єктів обліку, визначення строку корисного використання (експлуатації) та сум нарахованих амортизаційних відрахувань, залишкової вартості основних засобів та тимчасових податкових різниць.

Отже, можна зробити висновок, що правове регулювання обліку основних засобів не позбавлене уваги з боку державних органів. Існує багато нормативно-правових документів що визначають основні засоби. Національні стандарти бухгалтерського обліку висвітлюють це питання найбільш повно, проте були видані деякі закони та затверджені методичні рекомендації для вирішення цього питання. Характеристика обох нормативних основ з обліку основних засобів свідчить, що більшість положень нормативного регулювання відображення інформації про ці об'єкти збігаються. Існування ж розбіжностей характеризує наявність національної специфіки та особливостей з оцінки та обліку основних засобів й інших необоротних матеріальних активів. Узгодження наявних проблемних аспектів і питань дозволить гармонізувати національну систему обліку відповідно до міжнародних стандартів. Однак при цьому варто покладатися на логіку та національну специфіку, а також враховувати галузеві особливості основних засобів, котрі суттєво впливають на ідентифікацію таких об'єктів і їх відображення в обліку. Проведене дослідження дало можливість дійти висновку, що наявні відмінності між міжнародною та українською системою обліку та аналізу основних засобів насамперед зумовлені різницею в кінцевих цілях використання облікової інформації. Так, звітність за міжнародними стандартами використовується інвесторами, а також іншими організаціями та фінансовими інститутами. Фінансова звітність, підготовлена відповідно до української системи обліку, використовується органами державного управління та статистики. Ці групи користувачів мають різні інтереси та різні потреби в інформації, отже, принципи складання фінансової звітності також мають різну спрямованість.

1.3 Методичні аспекти аналізу основних засобів

В ринкових умовах вирішальним фактором підвищення продуктивності праці на підприємстві, є ефективне використання та забезпечення необхідною кількістю та необхідним асортиментом основних засобів. Надійність і якість продукції, технічний рівень забезпечення виробництва, та інші питання відіграють важливу роль, і залежать від стану основних засобів підприємства та ефективного її використання. Усе це вимагає детальної оцінки стану основних засобів підприємства. Маючи всебічне розуміння ролі кожної частини основних засобів, можна виявити напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства, використовуючи методи що дадуть змогу досягнути зниження витрат виробництва та зростання ефективності роботи підприємства в цілому [32].

Важливою умовою будь-якого матеріального виробництва є його забезпеченість засобами праці та їх найбільш раціональний спосіб використання. Серед завдань аналізу основних засобів провідне місце посідає аналіз їх використання, оскільки раціональність їх експлуатації може сприяти збільшенню виробництва продукції, зниженню її собівартості та покращенню фінансових результатів. Комплексні методи аналізу передбачають використання системи аналітичних показників. При цьому в навчальній та науковій літературі показники використання основних засобів іноді звужують до економічних, пов'язаних з вартісною оцінкою результатів діяльності, яку зіставляють з вартістю основних засобів. У той же час приділяється мало уваги до оцінки технологічної ефективності використання.

Вважаємо, що показники інтенсивності та продуктивності використання слід розраховувати лише для активною частини основних засобів, що беруть участь в операційній діяльності. Недоцільно аналізувати інтенсивність роботи та інтенсивність виробництва основних засобів у вигляді будинків і споруд, а інших пасивних засобів – неможливо через відсутність інформації щодо

фактичного часу їхнього використання. Якщо на підприємстві не всі наявні активні основні засоби встановлені, функціонують та фактично працюють, інтенсивність та продуктивність необхідно аналізувати окремо по всіх зазначених категоріях.

Аналіз складу, стану, руху та ефективності використання основних засобів має фундаментальне значення для забезпечення сталого функціонування та розвитку будь-якого підприємства.

Як відомо, обов'язковою ресурсною складовою виробничого потенціалу, є засоби праці, відсутність яких та їх незадовільний технічний стан суттєво впливають на конкурентоспроможність товарів та послуг, які виробляються. Ось чому одним із важливих напрямків економічного аналізу є аналіз основних засобів підприємства, основним завданням якого є надання оцінки забезпеченості підприємства засобами праці та виявлення резервів підвищення ефективності їх використання [33].

Основні засоби займають значну частку у валюті балансу підприємства і є невід'ємною умовою його ефективного функціонування. Основні засоби використовуються на промислових підприємствах (будинки, споруди, цехи, виробниче обладнання тощо), на торгових підприємствах (торговельні зали, офісна та торговельна техніка), на підприємствах сфери послуг і т.д. В бухгалтерському обліку повинні відображатися всі типи господарських операцій, пов'язані з рухом і станом основних засобів.

Джерелом інформації для аналізу основних засобів є форми фінансової та статистичної звітності, а також дані аналітичного обліку. За результатами року складається фінансова та статистична звітність. Інформацію про основні засоби містять Баланс (Звіт про фінансовий стан), Примітки до фінансової звітності (форма № 5), форми № 11-03, 1-амортизація та інші звіти підприємства [34].

Вважаємо, що до основних завдань аналізу основних засобів належать:

– аналіз структури та динаміки необоротних матеріальних активів, їх відповідності вимогам технічного прогресу та оптимальним параметрам

виробництва;

– визначення рівня використання основних засобів і факторів, що на нього впливають;

– виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів. Окремі автори виокремлюють значно більше завдань аналізу основних засобів, зокрема аналіз:

– обсягу, динаміки, структури і стану основних засобів за видами, термінами використання;

– аналіз доходності (рентабельності) та показника фондівдачі основних засобів;

– аналіз ліквідності необоротних матеріальних активів і рівня ризику вкладення капіталу в такі об'єкти.

Більш детальна інформаційна база аналізу основних засобів наведена у таблиці 1.5

Таблиця 1.5 – Інформаційна база для аналізу основних засобів

Джерело інформації	Перелік документів
1	2
Бухгалтерська, податкова, статистична звітність	Баланс (Звіт про фінансовий стан): форма № 1, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід): форма № 2, Звіт про рух грошових коштів: форма № 3 (за прямим методом) і форма № 3-н (за непрямим методом), Звіт про власний капітал: форма № 4, Примітки до фінансової звітності: форма № 5., Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства
Внутрішньогосподарська документація	Робочий план рахунків бухгалтерського обліку, наказ про облікову політику підприємства, накази про призначення комісії щодо операцій з необоротними активами
Первинні документи з обліку основних засобів	Форма ОЗ-1, ОЗ-2, і т.д.
Прогнозно-фінансова документація	Бізнес-плани, техніко-економічне обґрунтування, листи котирувань, дані про емісію цінних паперів
Технічна та технологічна документація	Відомості технічного стану активів, технологічні карти, карти бізнес-процесів
Інша інформація	Інформація, отримана з інтернет-ресурсів, дані консалтингових компаній

Продовження таблиці 1.5

1	2
Маркетингова інформація	Дані маркетингових досліджень
Нормативно-правові документи	Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, ПКУ, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 7, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція по його застосуванню
Контрольно вимірювальна документація	Аудиторські висновки, акти проведення інвентаризацій, акти податкових та інших перевірок

К методичним прийомам узагальнення результатів аналізу основних засобів підприємства відносять: прийоми систематизації отриманих результатів, їх групування та узагальнення; визначення втрачених можливостей і обчислення обсягу невикористаних резервів; визначення напрямку та формулювання економічно обґрунтованих заходів для підвищення ефективності діяльності; прийняття управлінських рішень і контроль за їх використання [35].

Доцільно умовно розподілити весь аналітичний процес на певні етапи: підготовчий, основний та заключний. Підготовчий етап передбачає:

- визначення мети та об'єктів аналізу, розгляд матеріалів та результатів аналізу, який проводився в минулому за даними об'єктами;
- складання плану аналізу та графіка його проведення;
- обмеження кола необхідної інформації для проведення аналізу та попереднє ознайомлення з нею [36].

Відповідно до мети аналізу підбираються об'єкти аналізу, вивчення яких дасть можливість відповісти на поставлені запитання. Ознайомлення з матеріалами та результатами раніше проведеного аналізу дозволить не тільки оцінити ефективність уже виконаної аналітичної роботи, але й врахувати при подальшому її плануванні допущені помилки і недоліки. Для забезпечення комплексності і системності в організації аналітичної роботи здійснюють її

планування, яке передбачає складання комплексного плану на рівні підприємстві, окремих планів для окремих видів аналізу, окремих структурних підрозділів і видів діяльності. Планування аналітичної роботи охоплює широке коло питань. До їх числа можна віднести не тільки встановлення строків виконання окремих робіт, списку виконавців і розподілу обов'язків між ними, але і визначення його інформаційної бази. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства передбачає проведення наступної аналітичної роботи [37] (рис. 1.3).

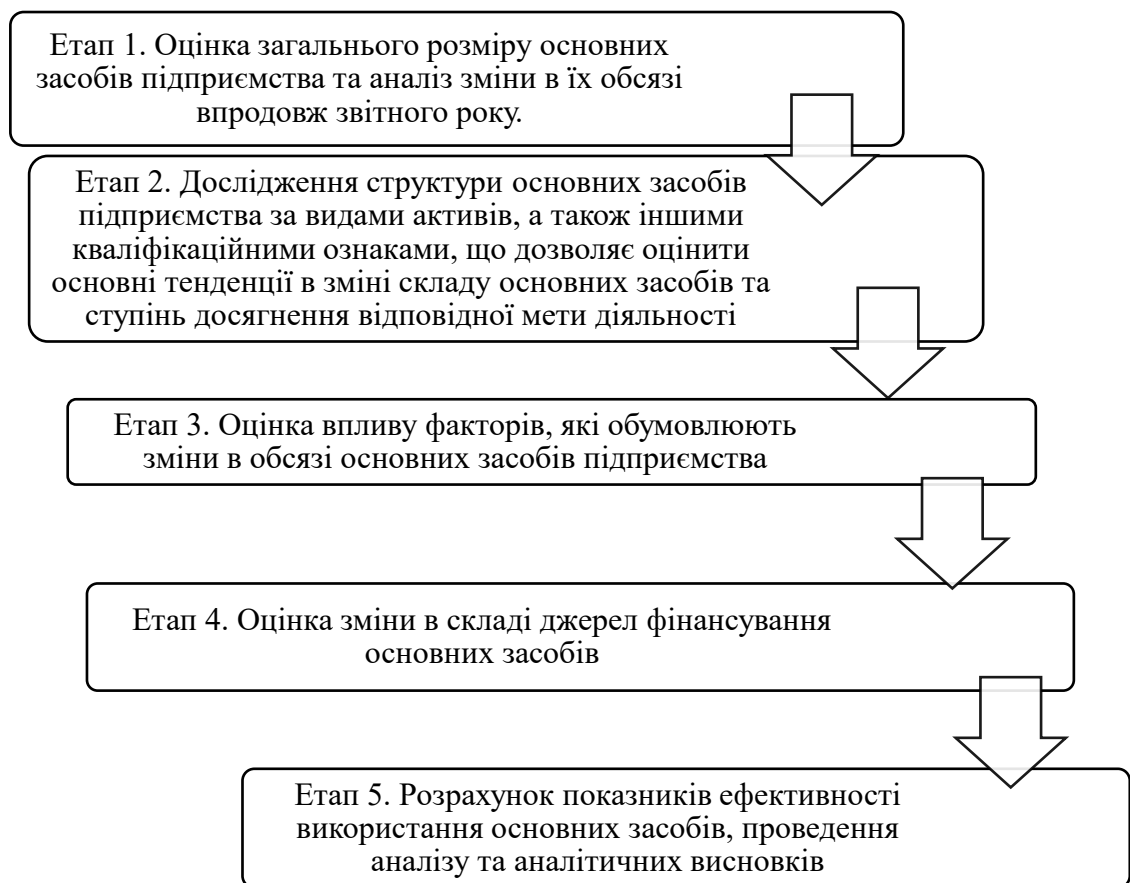

Рисунок 1.3 – Етапи аналізу стану та ефективності основних засобів

Сучасна наука пропонує значну кількість підходів до оцінювання ефективності використання основних засобів. Наведені сучасні підходи до визначення ефективності використання основних засобів досить різноманітні, але в переважній більшості ґрунтуються на одних оціночних показниках, які

слід розглядати як три підсистеми:

- показники, які характеризують технічний стан (відтворення) основних засобів;
- узагальнюючі показники використання основних засобів;
- часткові показники використання основних засобів [38].

Також доцільно навести показники, які оцінюють ефективність використання основних засобів та технічної оснащеності (таблиця 1.6)

Таблиця 1.6 – Характеристика ефективності використання основних засобів та технічної оснащеності

Показники	Характеристика
Фондовіддача	Співвідношення вартості виробленої продукції та первісної середньорічної вартості основних виробничих засобів. В умовах інфляції, коли швидкими темпами зростають ціни на знаряддя праці, а також вартість капітального будівництва, цей показник доцільно визначати за товарною продукцією, оціненою в поточних цінах реалізації. Показник, розрахований таким чином, хоч і не повністю, але все ж об'єктивніше характеризує економічну ефективність використання основних виробничих засобів, ніж валова продукція, яка оцінюється в порівнянних цінах
Фондомісткість	Показник, обернений до фондовіддачі, який визначається відношенням середньорічної вартості основних засобів до обсягу виготовленої продукції. Суттєвого підвищення фондовіддачі можна досягти через вдосконалення структури основних виробничих засобів
Фондоозброєність	Вартість основних виробничих фондів, що припадає на одного працівника. Обчислюється діленням середньорічної вартості основних фондів на кількість працівників.
Технічна забезпеченість	відношення вартості технічних засобів включаючи обладнання до сільськогосподарських угідь (ріллі, посівів)
Рентабельність основних засобів	визначає ступінь використання основних засобів

Загалом резерви підвищення ефективності використання основних засобів виробництва можуть бути визначені за такими групами: технічне вдосконалення засобів праці, збільшення тривалості роботи машин та обладнання, покращення організації та управління виробництвом.

Аналіз основних засобів здійснюється з метою оцінки загального стану, тенденції і закономірностей змін у процесі діяльності, встановлення рівня

придатності та ефективності використання. Досягнення окресленої мети вимагає виконання наступних завдань при проведенні аналітичних досліджень. Ними є [39]:

- виявлення рівня забезпечення підприємства основними засобами, тобто необхідно оцінити наскільки їх обсяг, склад, структура, та технічний рівень відповідає виробничій діяльності;
- визначення та оцінка причин і наслідків зміни частки основних засобів;
- встановлення рівня використання основних засобів та оцінка факторів його формування;
- аналіз ефективності використання активної частини основних засобів;
- розрахунок впливу ефективності використання основних засобів на обсяг виготовленої продукції;
- виявити можливості підвищення ефективності використання основних засобів.

Аналітичне дослідження починається з вивчення обсягу та оцінки динаміки основних засобів. Збільшення обсягу основних засобів, оцінюється позитивно, тому що це свідчить про збільшення масштабів діяльності підприємства, рівня надійності, веде до росту виробничого потенціалу. Проте, має і негативні наслідки для роботи підприємства: збільшення основних засобів може супроводжуватися зниженням оборотності капіталу, зменшення розміру власного оборотного капіталу, погіршенням фінансової стійкості. При цьому потрібно акцентувати, що позитивною тенденцією є перевищення темпів росту обсягу виготовленої та реалізованої продукції, а також прибутку над темпами росту основних засобів. Така тенденція веде до росту показників капіталовіддачі, рентабельності, тобто відображає ріст ефективності їх використання [40].

Велика частка основних засобів в складі необоротних активів зумовлює необхідність детального вивчення їх технічної досконалості, технічного стану, структури, ефективності використання.

Ефективність використання основних засобів, це результат, отриманий

у вигляді ефекту, який співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності використання полягає у досягненні максимально можливих результатів на належному рівні розвитку продуктивних сил відносно до витрат праці, використаними на створення суспільного продукту.

Підходи до аналізу основних засобів які існують загалом ґрунтуються на системі показників. Інформація про наявність, знос та рух основних засобів є основним джерелом даних для того, щоб оцінити потенціал підприємства. Аналіз руху основних засобів проводиться за допомогою таких коефіцієнтів:

- коефіцієнт надходження основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт зносу

Дані для розрахунку коефіцієнтів беруть у фінансовій звітності підприємства. Для того, щоб проаналізувати рух основних засобів, використовують коефіцієнт надходження основних засобів (K_n), який показує процес збільшення основних засобів.

$$K_n = \frac{\text{Введення основних засобів за період}}{\text{Вартість основних засобів на кінець періоду}} \quad (1.1)$$

Тобто це частка введених протягом звітного періоду основних засобів у їх загальній кількості на кінець періоду.

Коефіцієнт вибуття основних засобів (K_v) визначає, на яку суму були вилучені засоби за рік, у порівнянні з їх вартістю на початок звітного періоду. Чим менший даний коефіцієнт, тим більший термін служби основних засобів.

$$K_v = \frac{\text{Основні засоби які вибули за період}}{\text{Вартість основних засобів на початок періоду}} \quad (1.2)$$

Коефіцієнт придатності (K_p) основних засобів показує, яку частку складає їх залишкова вартість від первісної вартості за певний період.

Вважається позитивним, якщо він зростає.

$$K_{\Pi} = \frac{\text{Залишкова вартість основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (1.3)$$

Коефіцієнт зносу (K_3) характеризує частку вартості основних засобів, яку було списано на витрати виробництва у минулих періодах. Якщо коефіцієнт зменшується, це означає, що основні засоби оновлюються.

$$K_3 = \frac{\text{Сума зносу основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (1.4)$$

Після оцінки потенціалу, доцільно проаналізувати ефективність використання основних засобів. При цьому найважливішими узагальнюючими показниками ефективності використання основних засобів є фондодіддача, фондомісткість і фондоозброєність.

Фондодіддача характеризує виробництво продукції на одиницю середнього обсягу основних виробничих фондів за певний період. Слід зазначити, що при розрахунку фондодіддачі можуть використовуватися як вартісні, так і натуральні вимірники обсягу продукції та основних виробничих фондів. Проте застосування натуральних вимірників можливе тільки у галузях, що випускають один вид продукції. Показник фондодіддачі розраховується за формулою:

$$\Phi_B = \frac{Q}{\text{ВОЗ}} \quad (1.5)$$

де Φ_B – показник фондодіддачі;

Q – обсяг виробництва продукції (грн.);

ВОЗ – Середньорічна вартість основних засобів.

Фондомісткість – обернений до фондодіддачі показник, який

характеризує вартість основних виробничих фондів, що припадає на одиницю вартості виробленої продукції, який розраховують за формулою:

$$\Phi_M = \frac{BO3}{Q} \quad (1.6)$$

Фондоозброєність праці визначають як співвідношення середньорічної вартості основних засобів (за первісною оцінкою) до числа робітників у найбільшій зміні. Вона характеризує ступінь забезпечення робітників основними виробничими фондами:

$$\Phi_O = \frac{BO3}{ЧР} \quad (1.7)$$

де ЧР – чисельність робітників.

Отже, були досліджені методичні аспекти аналізу основних засобів. Визначено, що у результаті проведення економічного аналізу отримують аналітичну інформацію, яка є важливою частиною системи управлінської інформації і відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Для проведення аналізу діяльності підприємства, використовують інформацію, наведену у різних документах. Аналіз на підприємстві дозволяє визначити вплив основних факторів, які впливають на обсяги виробництва, знайти взаємозв'язок показників, а також визначити можливі резерви на підприємстві. Визначені позиції різних авторів щодо понять та категорій сутності основних засобів у сучасних умовах, удосконалено визначення поняття, внесені пропозиції щодо удосконалення класифікації основних засобів, розглянуто нормативно-правове регулювання обліку основних засобів, та визначені методичні аспекти аналізу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «НВП СОРТОСТАНЦІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство Сортостанція» було створене у 2002 році для ведення сільськогосподарського бізнесу на території Запорізькій області, Вільнянського району в селі Павлівське. Підприємство має добре розташування та близьке до обласного центру м. Запоріжжя.

Зареєстрована адреса ТОВ «НВП Сортостанція»: 70005, Запорізька обл., Вільнянський район, село Павлівське, вул. залізнична, будинок 29.

Код ЄДРПОУ: 32313126.

Організаційно-правова форма – Товариство з обмеженою відповідальністю.

Статутний капітал підприємства складає 16 500,00 грн.

Основний вид діяльності – Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД:

- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;
- 47.81 Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами;
- 72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших

природничих і технічних наук.

Основна галузь для ТОВ «НВП Сортостанція» – рослинництво.

Підприємство є платником єдиного податку четвертої групи.

Директор: Давиденко Олександр Григорович.

Для Запорізької області, де й знаходиться підприємство ТОВ «НВП Сортостанція» характерні досить гарні ґрунтово-кліматичні умови. Іноді випадає недостатня кількість опадів, але розподіл їх протягом року відповідає потребам більшості сільськогосподарських культур, вирощуванням яких і займається підприємство. У середньому, кількість опадів становить 510 мм.

Товариство створене з метою отримання прибутку шляхом здійснення виробництва, торговельної та посередницької діяльності, виконання робіт та надання послуг, здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а також виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, реалізації та здійснення інших видів діяльності.

Підприємство досить добре забезпечене земельним фондом для своєї діяльності, майже вся земельна площа зайнята ріллям. (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка сільськогосподарських угідь підприємства ТОВ «НВП Сортостанція»

п/п	Вид угідь	Площа, га			Динаміка	
		2017	2018	2019	2019 до 2017 р. +/-	Темп росту 2019 до 2017 р., %
1	Рілля	3268	3241	3226	-42	98,71
2	Багаторічні насадження	2	2	2	0	100
3	Сіножаті і пасовища	2	1	1	-1	50
4	Всього кількість угідь	3272	3244	3229	-43	98,69

Джерело: узагальнено автором на підставі даних підприємства

Отже, оглянувши динаміку сільськогосподарських угідь зрозуміло, що для одержання сільськогосподарської продукції найбільше та основним видом угідь використовуються рілля, інших видів угідь майже не має. Це означає, що підприємство має достатньо сільськогосподарських угідь для ведення своєї діяльності, оскільки для головної діяльності, тобто рослинництва, необхідні

саме рілля. Проте, можна побачити, сіножаті і пасовища зменшились на 1 га., але це не суттєво, оскільки підприємство їх не використовує в значній мірі. Також можна побачити, що рілля з 2019 по 2017 рік зменшились на 1,29%, та якщо у 2017 році було 3268 га., то вже у 2019 році – 3226 га. Але для масштабів підприємства це також не є суттєвим зменшенням. Складовою частиною сільськогосподарських угідь є орендована земельна площа.

Головними видами продукції є зернові та зернобобові культури і соняшник.

Діяльність підприємства здійснюється на підставі облікової політики, яка закріплена у Наказі про облікову політику, який складений у відповідності з чинним законодавством України. Цей документ є основним, яким регулюється організація облікового процесу, та є обов'язковим для виконання всіма службами і працівниками.

Розглядаючи основні засоби, у розрізі обліковій політиці, в документі зазначено:

- одиниця обліку основних засобів є окремий об'єкт;
- вартісний критерій становить 20000,00 грн,
- метод нарахування амортизації – прямолінійний;
- порядок визнання витрат на ремонт та поліпшення;
- порядок проведення дооцінки;
- питання, які стосуються припинення визнання об'єкта основних засобів активом;
- правила документообігу.

Організація управління підприємством ТОВ «НВП Сортостанція» передбачає розв'язання такого питання, як розподілення повноважень на підприємстві. При цьому основним чинником організації управління є створення структури підприємства. Під структурою мається на увазі упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, що перебувають між собою в сталих відносинах, і забезпечують їх функціонування і розвиток як єдиного цілого. Елементами структури підприємства є окремі працівники,

відділення, а також інші ланки апарату управління. Між учасниками процесу управління розподілені задачі і функції управління, а також права та відповідальність за їх виконання.

Ефективність фінансової роботи та якість проведення аналізу на підприємстві залежить від її організації, а також структури і розподілу обов'язків всередині окремих ланок служби. Організаційна структура управління підприємства ґрунтується на таких принципових положеннях як чіткий розподіл праці, ієрархічність управління, наявність правил і процедур.

Підприємство має 6 відділів: відділ бухгалтерії, відділ кадрів, агрономічний відділ, плановий відділ, інженерний відділ та відділ безпеки. Організаційну структуру підприємства ТОВ «НВП Сортостанція» наведено на рис. 2.1.

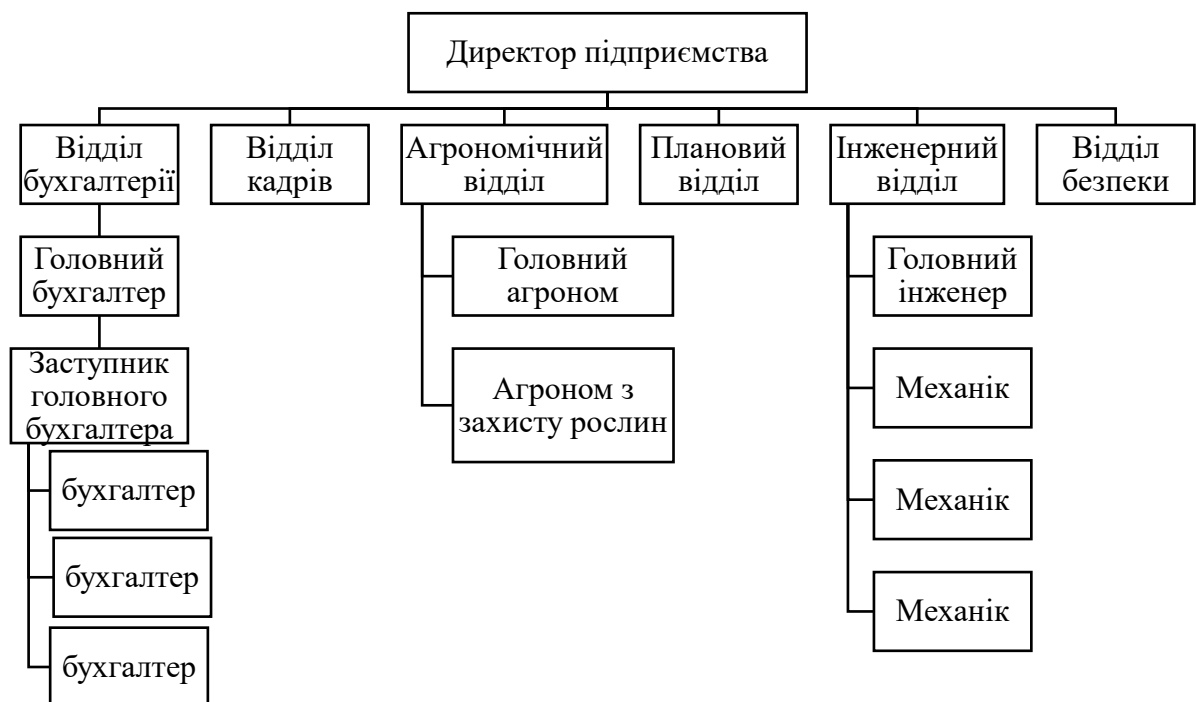

Рисунок 2.1 – Організаційна структура підприємства ТОВ «НВП Сортостанція»

Отже, оглянувши організаційну структуру підприємства, можна зробити

висновок, що ТОВ «НВП Сортостанція» має лінійну структуру управління, тобто управління ведеться одним директором, який приймає повну відповідальність за діяльність. Директор розробляє організацію, контроль, координує спеціалістів. Аналіз рішень, які були прийняті проводить відділ бухгалтерії.

Директор ТОВ «НВП Сортостанція» має такі права:

- самостійно визначати загальну кількість робочих місць, структуру органів керування виробничих підрозділів, витрати на утримання апарату управління, професійно-якісний склад робочої сили;

- від імені ТОВ «НВП Сортостанція» діяти без довіреності, представляти його інтереси; укладати договори; відкривати рахунки в банках, та розпоряджатись кредитами;

- у межах повноважень видавати накази, давати вказівки, які повинні виконувати працівники підприємства, проводити розстановку і добір необхідних кадрів, укладати договори (контракти) з найманими працівниками на виконання робіт, послуг та інших видів діяльності, розподіляти обов'язки серед працівників підприємства.

Розглянуте підприємство – товариство з обмеженою відповідальністю НВП «Сортостанція» належить до розряду малих підприємств.

Загалом середня чисельність працівників на підприємстві складає 48 чоловік. Відділ бухгалтерії складається з 5 чоловік: головний бухгалтер, заступник головного бухгалтера, бухгалтери по заробітній платі, основним засобам, і бухгалтер за матеріалами. Організація здійснюється відповідно до посадової інструкції. Кожен із бухгалтерів має свої обов'язки та забезпечені інструктивними матеріалами та обчислюваною технікою для своєї ефективної діяльності.

На підприємстві використовується автоматизована система обліку «1С Підприємство» версії 8.3.

Бухгалтерію очолює головний бухгалтер. Він відповідає за проведення аналітичної роботи, оцінку фінансового стану, складання планових

документів з урахуванням їх впливу на діяльність, функції бухгалтерського обліку, фінансової, статистичної звітності.

Для зовнішніх користувачів підприємство складає пояснювальну записку, яка додається до річного звіту і містить в собі загальні питання, що відображають економічний рівень розвитку підприємства. Підприємство також складає річні виробничо-фінансові плани діяльності господарства.

Бухгалтерія веде облік усіх господарських операцій підприємства для формування бухгалтерської та фінансової звітності.

Великим фактором, який визначає стратегічні напрями діяльності підприємства є наявність в нього основних виробничих і невикористаних засобів. Їх структура за елементами і частка в загальному обсязі представлена в таблиці 2.2 (Додаток А-В).

Таблиця 2.2 – Рівень забезпеченості ТОВ «НВП Сортостанція» основними та оборотними активами за 2017-2019 рр., тис. грн.

Види основних та оборотних активів	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Темп росту, %
Залишкова вартість	21775,0	16538,4	18587,4	112,39
Первісна вартість	30670,3	32018,7	40092,5	125,22
Знос	8895,3	15480,3	21505,1	138,92
Інші необоротні активи	41,8	21,8	21,8	100
Виробничі запаси	30204,4	22645,2	27666,3	122,17
Готова продукція	7630,9	10297,5	6901,8	67,02

З наведених даних видів основних та оборотних активів в аналізованій таблиці випливає, що структура основних і оборотних активів на підприємстві суттєво змінилася. Так, приріст залишкової вартості основних засобів на підприємстві за останній рік склав 12,39%. При цьому інші необоротні активи, а саме тимчасові складські приміщення не змінились. Частка готової продукції навпаки знизилась в структурі оборотних активів. В цілому, підприємство повністю забезпечене основними засобами, та продовжує їх ефективно використовувати та нарощувати.

Сучасна система управління на малому підприємстві повинна бути, перш за все, проста і гнучкою. Головним її критерієм має бути забезпечення ефективності роботи підприємства та його конкурентоздатності. На малих підприємствах без дотримання цих умов важко взагалі розраховувати на успіх діяльності.

Проаналізуємо кількісний аналіз основних показників діяльності підприємства ТОВ «НВП Сортостанція» за 2017–2019 роки, які наведені у таблиці 2.3 (Додаток А-В).

Таблиця 2.3 – Показники діяльності підприємства ТОВ «НВП Сортостанція» за 2017–2019 рр.

Показники	Роки			Темп росту 2018, %	Темп росту 2019, %
	2017 рік	2018 рік	2019 рік		
1	2	3	4	5	6
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	39711,0	44193,2	52676,2	111,29	119,20
Валовий прибуток, тис. грн.	-3677,1	1041	3761,3	128,31	361,32
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	43388,1	43152,2	48914,9	99,47	113,35
Чисельність робітників (чол.)	63	54	48	85,71	88,89
Середня продуктивність (тис. грн/чол.)	630,33	818,39	1097,42	129,84	134,10
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	-5335,3	956,8	37,3	117,93	3,89

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-В)

З цієї таблиці можна зробити висновок, що чистий дохід поступово збільшується та вже у 2018-2019 роках підприємство є прибутковим, тоді як у 2017 році було від'ємне значення. Обсяг реалізованої продукції за 2017-2019 роки збільшується на 11,29% та 19,20% відповідно. Собівартість, в свою чергу, також збільшується, але повільніше, у 2019 році вона зросла на 13,35%. Чисельність робітників на підприємстві за роки, які досліджуються поступово зменшується, проте середня продуктивність навпаки зростає. Це означає, що

зменшення чисельності не приводить до зниження прибутку, та підприємство ефективно використовує робочу силу. Валовий прибуток підприємства у 2017 був -3677,1 тис. грн., але вже у 2019 році показник підвищився на 361,22%, і склав 3761,3 тис. грн., тобто на підприємстві ТОВ «НВП Сортостанція» значно підвищується ефективність діяльності та прибутковість.

На рисунку 2.2 наведена динаміка основних показників діяльності підприємства ТОВ «НВП Сортостанція» за 2017–2019 р.

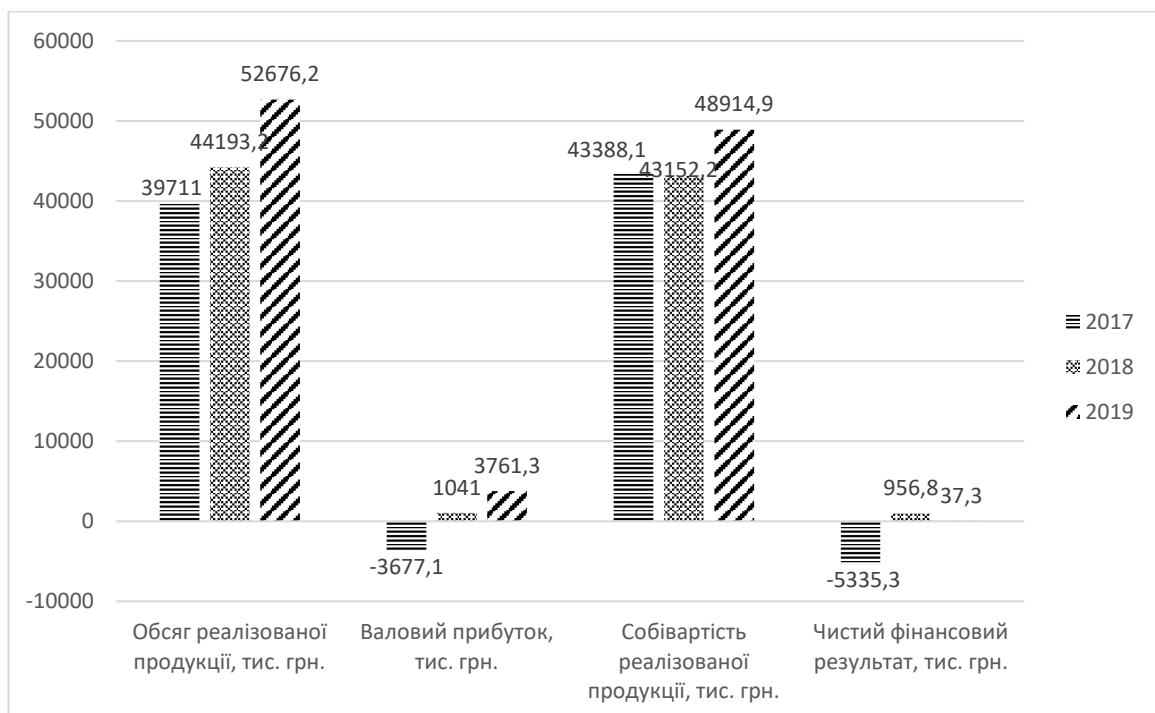

Рисунок 2.2 – Динаміка показників підприємства ТОВ «НВП Сортостанція» за 2017–2019 рр.

Як можна побачити, на підприємстві ТОВ «НВП Сортостанція» з 2017 року по 2019 спостерігається збільшення валового прибутку, причому у 2017 році були збитки у розмірі 3677,1 тис. грн, а вже у наступних роках валовий прибуток суттєво зріс. Собівартість на підприємстві поступово зростає та в 2019 році становить 48914,9,1 тис. грн., що на 13,35 % більше ніж в 2018 році. Таке підвищення собівартості не є суттєвим, оскільки показники обсягів реалізованої продукції також зростають, та у 2019 році на 19,20% більше, ніж

у 2018 р. Підприємство ефективно реагує на збільшення собівартості реалізованої продукції.

Показник чистого фінансового результату, у 2017 році був негативним, тобто збитком, і складав -5335,3 тис. грн. Але вже у наступному році був отриманий прибуток у розмірі 956,8 тис. грн. У 2019 році, показник фінансового результату зменшився, але підприємство прибуткове. Підприємству слід бути більш обережним та збалансувати свою діяльність і операційні цикли, для того, щоб згладити різкі коливання прибутку.

Необхідно виявити затратні статті балансу, оптимізувати діяльність, намагатись зменшити витрати на собівартість для досягнення стабільної позитивної ефективності діяльності підприємства.

Таким чином, було розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «НВП Сортостанція». Визначено, що господарство є потужним підприємством сільськогосподарської діяльності. Були визначені права та обов'язки всіх відділів на підприємстві, його сферу діяльності, та відповідальність кожного відділу. Наведена організаційна структура підприємства. Надано основні економічні показники підприємства, за яким визначена ефективність підприємства. Система управління підприємством є чітко формалізованою, з дотриманням інструкцій, положень про функціональні підрозділи. Підприємство не завжди було прибутковим, та у 2017 році отримала збиток, проте за час останніх років, воно стало прибутковим. Для стабільного розвитку підприємства, необхідно ефективно та раціонально використовувати всі наявні ресурси.

2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів

Початковим етапом для економічної діяльності підприємства є формування первинних документів. Щоб проводити управлінську діяльність,

підприємству необхідний своєчасний, повний та достовірний доступ до інформації про бізнес-процеси, які відбуваються на підприємстві. Безпосередньо в системі первинного бухгалтерського обліку формується інформація, яка забезпечує необхідні дані для управління. Організація первинного обліку надходження засобів забезпечує своєчасне і повне оформлення первинних документів. Вони складаються на типових бланках, з розкриттям інформації щодо основних засобів. Документи оформлюються у момент здійснення операції, а коли це неможливо, то відразу після її завершення. Посадові особи, які підписали документ, несуть відповідальність за достовірність даних та якість їх складання. Зважаючи на автоматизовану форму обліку первинний та аналітичний облік основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» реалізується у програмі за допомогою відповідних документів, проведення яких створює основні бухгалтерські записи та друковані форми.

Оприбуткування основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» здійснюється за допомогою прибуткової накладної та акту приймання–передачі. Внутрішній рух основних засобів здійснюється за допомогою внутрішньої накладної, а вибуття основних засобів оформлюється актом на списання основних засобів.

Первинні документи, що надходять до бухгалтерії, обов'язково перевіряються. Працівники бухгалтерії перевіряють повноту і правильність оформлення, наявність всіх обов'язкових реквізитів. Далі документи перевіряються за змістом: контролюється законність документованих операцій, логічна ув'язка окремих показників, правильність арифметичних підрахунків.

Дані про фінансово-господарські операції, що містяться в первинних облікових документах, систематизуються, накопичуються і відображаються у вигляді бухгалтерських проводок в регістрах бухгалтерського обліку. Регістри систематичного запису поділяються на регістри синтетичного обліку та регістри аналітичного обліку.

Порядок документального оформлення обліку основних засобів

регулюється наступним нормативним актом: наказом Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку». Цим наказом Міністерство статистики затвердило типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 року [41].

Акт приймання-передачі складається безпосередньо з форми № ОЗ–1, що включає дві таблиці, які є обов'язкові для заповнення та технічної документації основного засобу.

Цей акт складається при оформленні прийняття до складу основних засобів окремих об'єктів та обліку вводу їх в експлуатацію, переміщенні із одного структурного підрозділу в інший, передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію та при виключенні зі складу основних засобів. Приймання оформлюється Актом в одному екземплярі окремо щодо кожного об'єкта. Його підписує головний бухгалтер за керівник підприємства.

Якщо основні засоби були передані безоплатно, відповідний акт складається у двох примірниках та надається кожному підприємству. При продажу основних засобів акт складається у трьох примірниках: перші два залишаються у підприємства-продавця (перший примірник долається до звіту, другий – до повідомлення про передачу та для акцепту), третій примірник передається покупцю.

На сьогодні деякі графи у згаданому акті втратили свою актуальність. Зокрема норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення і на капітальний ремонт не застосовуються (графа 12) (графа 13). У той же час, після надходження об'єкта члени комісії повинні встановити очікуваний строк його корисного використання, ліквідаційну вартість, спосіб амортизації. Усі ці відомості варто було б зазначати в акті. Тому було б доречно внести зміни до типової форми цього документа, прибравши з неї зайві графи та доповнити новими, зокрема очікуваний термін корисного використання, спосіб амортизації, інформація в яких відповідатиме сучасним вимогам обліку основних засобів.

Розглядаючи Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, який складається безпосередньо з форми № ОЗ-2 зрозуміло, що ця форма застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. Акт, який був підписаний працівником відділу, що уповноважений на приймання основних засобів, та представником (підприємства), який виконував ремонт, реконструкцію та модернізацію, здається до бухгалтерії підприємства. Акт підписується головним бухгалтером та затверджується відповідальною особою або керівником підприємства.

Форму ОЗ-3 Акт на списання основних засобів використовують для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або ж частковому їх списанні. Акт складається у двох примірниках комісією, яка була призначена керівником підприємства, ним затверджується. Перший примірник акта передається в бухгалтерію, другий залишається у особи, яка відповідальна за зберігання основних засобів та є підставою для здачі на склад запчастин, що залишилися в результаті їх списання, а також матеріалів, металобрухту і т.п. Подібну форму ОЗ-4, Акт на списання автотранспортних засобів використовують для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.

Для обліку всіх видів основних засобів, що введені в експлуатацію, у бухгалтерії застосовують «Інвентарну картку обліку основних засобів» (форма ОЗ-6). На кожний об'єкт основних засобів відкривається індивідуальна картка в одному примірнику, в якій містяться дані про назву об'єкта і інвентарний номер, місце експлуатації та дата введення в експлуатацію, коротка технічна характеристика, рік випуску чи будівництва, дата вибуття із експлуатації та норма амортизації, відомості про переоцінку, модернізацію, реконструкцію об'єкта та інше.

Вважаємо, що доцільно було б встановлювати інвентарні номери так, щоб вони відображали певну інформацію, яка б характеризувала об'єкт.

Зважаючи на велику кількість облікових об'єктів основних засобів, оптимальною величиною інвентарного номера, на нашу думку, може бути десять знаків.

У разі групового обліку картка заповнюється шляхом позиційних записів за окремими об'єктами основних засобів. Підставою для заповнення інвентарних карток є дані з актів за формою ОЗ -1, формою ОЗ-2, формою ОЗ-3, формою ОЗ-4, а також технічна та інша документація.

На наш погляд, інвентарні картки не можуть повністю відображати інформацію про об'єкт основних засобів, тому слід додати до неї такі показники: спосіб надходження, справедлива вартість, строк корисного використання, ліквідаційна вартість, метод нарахування амортизації, витрати на поліпшення об'єктів, розмір залишкової вартості на момент вибуття. Такі показники як строк корисного використання, ліквідаційна вартість та методи амортизації є індивідуальними для кожного об'єкта, тому таку інформацію доцільно відображати переважно у інвентарній картці.

Форма ОЗ-7 використовується для реєстрації інвентарних карток. Цю форму складають в одному примірнику в бухгалтерії для того, щоб контролювати збереження карток.

Форма ОЗ-8 використовується при ручній обробці бухгалтерської інформації для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Складається в бухгалтерії в одному примірнику.

Інвентарний список основних засобів (ф. ОЗ-9) застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів у місцях їх заходження (експлуатації) за матеріально відповідальними особами. Інвентарні списки підлягають періодичному (не менше двох разів на рік) звірянню із записами в інвентарних картках обліку основних засобів (ф. ОЗ-6).

Форми ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16 використовуються для розрахунку амортизації основних засобів. На жаль, ці форми занадто громіздкі, але це єдині реєстри, які дозволяють обчислювати амортизацію в будь-якій формі ведення бухгалтерського обліку в умовах ручної обробки інформації. Лише

при використанні журнально-ордерної форми обліку замість зазначених форм для розрахунку амортизації можна застосовувати розроблену таблицю. Під час документального оформлення господарських операцій та пов'язаних з ними змін на підприємстві відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного й аналітичного обліку та звітністю.

Розділ «Коротка індивідуальна характеристика об'єкта» містить основні кількісні та якісні показники об'єкта, а також пристосування та приналежності, яке належить об'єкту, і обмежується лише двома-трьома найважливішими якісними характеристиками для нього, тим самим прибираючи дублювання даних, що є на підприємстві. При груповому обліку основних засобів, коротка індивідуальна характеристика надається усій групі основних засобів, які враховуються в інвентарній картці. Якщо якісні або кількісні показники характеристики основних засобів суттєво змінюються внаслідок модернізації, добудови чи реконструкції чи при неможливості відобразити у інвентарній картці усі параметри, що характеризують об'єкт у цілому, створюється нова інвентарна картка. При цьому стара інвентарна картка зберігається.

До нормативного забезпечення обліку основних засобів слід віднести також Наказ Мінагрополітики України від 27.07.2007 № 701 «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування» [42]. Цей документ затвердив деякі форми первинної облікової документації з обліку основних засобів (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Спеціалізовані форми первинного обліку основних засобів

№	Назва документа
1	2
ОЗСГ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗСГ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів
ОЗСГ-3	Акт на списання основних засобів

Продовження таблиці 2.4

1	2
ОЗСГ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
ОЗСГ-5	Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та необоротних активів
ОЗСГ-6	Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули за _____ 20 р.
ОЗСГ-7	Зведена відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів за _____ 20 р.
ОЗСГ-8	Відомість нарахування амортизації основних засобів за методом, передбаченим податковим законодавством за _____ квартал 20 р.
ОЗСГ-9	Відомість розподілу витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку за 20 р.

Ці спеціалізовані форми схожі на типові, але вони також і враховують галузеві особливості обліку на сільськогосподарському підприємстві [43].

Надходження основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» відбувається через капітальні вкладення, придбання, отримання безоплатно, внесення засновниками, оприбуткування надлишків при інвентаризації. Необхідно відмітити, що на товаристві формування первісної вартості відбувається з дотриманням вимог П(С)БО 7.

Введення в експлуатацію об'єктів здійснюється комісією, призначеною для цієї цілі наказом керівника. На підприємстві діють постійні діючі комісії, до складу яких включено головного інженера, бухгалтера, матеріально-відповідальну особу, якій передається в експлуатацію об'єкт основних засобів. Комісія здійснює огляд об'єкта, складає необхідні документи, які є основним джерелом інформації для контролю та відображення фактів здійснення господарських операцій.

Придбані основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, що складаються з суми, сплаченої продавцеві, суми сплаченого реєстраційного збору, державного мита та інших платежів, плата за перереєстрацію та інших витрат, що безпосередньо пов'язані з придбанням, доставкою активу та доведенням його до стану, придатного для використання.

Досить часто, зважаючи на технічний стан обладнання, на підприємстві здійснюються операції з ремонту та модернізації основних засобів. При цьому

в системі формується документи акт передачі на ремонт, реконструкцію, модернізацію основних засобів та акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів [44].

Якщо на підприємстві здійснюється операції зі списання основних засобів, наприклад в наслідок зносу чи неможливості подальшої експлуатації, в системі бухгалтер формує Акт на списання основних засобів, де зазначається причинна списання, витрати понесені на ліквідацію та оприбутковані цінності.

Первинний облік основних засобів оформляють документами, які наведено в таблиці 2.5

Таблиця 2.5 – Первинні документи з обліку основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція»

Господарська операція	Первинні документи
Придбання ОЗ	Накладна, акт приймання-передачі основних засобів
Введення в експлуатацію	Акт введення в експлуатацію основних засобів
Внутрішнє переміщення	Акт внутрішнього переміщення основних засобів
Нарахування амортизації	Розрахунок амортизації основних засобів, розрахунок амортизації інших необоротних матеріальних активів, відомість нарахування амортизації основних засобів
Ремонт, модернізація, реконструкція	Акт передачі на ремонт, реконструкцію, модернізацію основних засобів, акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
Списання та ліквідація основних засобів	Акт списання основних засобів, акт на списання транспортних засобів, акт списання групи основних засобів

Інформацію про основні засоби після складання вказаних первинних документів вносять до бази даних програми 1С Бухгалтерія 8.3. Для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження підприємство формує інвентарні списки ОЗ в розрізі матеріально відповідальних осіб. Об'єктам надається інвентарний номер, який зберігається на час його перебування на підприємстві. Загалом облік ведеться у розрізі інвентарних номерів, за місцями експлуатації, видами, а також матеріально-

відповідальними особами.

Нарахування амортизації основних засобів проводиться відповідно до податкового законодавства. Як вже було зазначено раніше, підприємство використовує прямолінійний метод нарахування амортизації. Згідно з цим методом, річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний термін корисного використання об'єкта основних засобів.

Узагальнену інформацію про основні засоби за підсумками звітного періоду ТОВ «НВП Сортостанція» розкриває у звітності у «Фінансовому звіті малого підприємства» у розділі I «Необоротні активи» (рядках 1010-12). В рядку 1011 відображають первісну вартість основних засобів, рядок 1012 - суму амортизації, рядок 1010 - залишкову вартість як різницю між рядками 1011 та 1012. За рядком 1005 «Незавершені капітальні інвестиції» розкривають інформацію про вартість незавершених капітальних інвестицій на дату балансу. До підсумку балансу включається залишкова вартість.

Отже, було досліджене питання документування обліку основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція». Проаналізовані особливості документального оформлення надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів на підприємстві у первинних документах та облікових регістрах. Визначено, що узагальнена інформація про основні засоби за підсумками року розкривається в фінансовому звіті малого підприємства. Дані документи дозволяють бухгалтеру зробити загальні висновки про надходження та вибуття основних засобів, їх наявність та вартість. Використовуються автоматизована форма обліку, і тому інформація про об'єкти основних засобів заноситься у програму 1С: Бухгалтерія 8.3. На основі оформлених документів на підприємстві здійснюється ведення синтетичного та аналітичного обліку, особливості якого будуть розглянуті в наступному питанні. Зазначено, що документальне оформлення операцій з основними засобами на підприємстві здійснюють використовуючи форми первинних документів з обліку основних засобів, затверджених наказом

Мінстату України від 29. 12. 95 р. №352, що, на нашу думку, потребують перегляду та вдосконалення. Діючі типові форми первинних документів, які застосовуються для відображення їх руху не виправдовують себе, багато граф нині не актуальні. Так, наприклад, у чинній формі «Акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма ОЗ №-1) помилково прирівнюють первісну вартість основних засобів до балансової, а також передбачають норми амортизації на капітальний ремонт. Аналогічні не доопрацювання є і в акті на списання основних засобів (форма ОЗ-3). Тому, на нашу думку, дану форму, доцільно доповнити такими графами, як група основних засобів, термін корисного використання, метод нарахування амортизації, ліквідаційна вартість.

2.3 Особливості обліку основних засобів на підприємстві

Заключним етапом ведення бухгалтерії є синтетичний облік. Синтетичний облік основних засобів бухгалтерія здійснює згідно з затвердженим єдиними деталізованим для поточних проблем Планом рахунків, визначеним в системі «1С Підприємство».

Облік основних засобів на досліджуваному підприємстві ТОВ «НВП Сортостанція» ведеться на основі П(С)БО 7 «Основні засоби».

Основним рахунком який відображає наявність та рух основних засобів є рахунок на відповідному рахунку 10 «Основні засоби».

Відповідно до зазначених нормативних актів облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який є активним. При надходженні об'єкта сума збільшується за дебетом рахунку, а при вибутті – зменшується за кредитом. Згідно з Інструкцією № 291, за дебетом цього рахунку відображають [46]:

– надходження (придбання, створення, безоплатне отримання) основних

засобів на підприємство за первісною вартістю;

- витрати, які пов'язані з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта;

- сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів.

Основними шляхами надходження основних засобів на підприємство є:

- надходження від постачальників за оплату;
- будівництво підрядним або господарським способом;
- надходження як внески учасників до статутного капіталу;
- безоплатне отримання від інших підприємств;
- отримання через обмін (бартер) на схожі чи несхожі активи;
- оприбуткування надлишків, які виявлені через інвентаризацію.

Однак особливість обліку в тому, що при надходженні ці активи не будуть зараховані відразу до основних засобів, вони обліковуються на рахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», на рахунок 10 вони потраплять лише коли вони будуть введені в експлуатацію.

Формування первісної вартості придбаних або створених основних засобів, здійснюється на активному рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Витрати на придбання або виготовлення ОЗ власними силами, облік яких в подальшому буде здійснюватися на рахунку 10 «Основні засоби», першочергово накопичуються на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». Процес руху основних засобів на підприємстві складається з трьох основних етапів, які зазначені на рисунку 2.3.

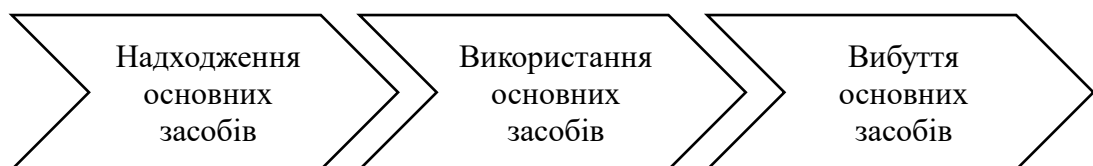

Рисунок 2.3 – Процес руху основних засобів на підприємстві

Рух основних засобів починається з формування ресурсів, необхідних

для фінансування їх надходжень на підприємство в обмін на ресурси. На другому етапі господарська діяльність характеризується використанням, споживанням і зношенням основних засобів. На третьому етапі відбувається вибуття основних засобів з різних причин, ліквідація й реалізація.

Стан функціонування і рівень здійснення виробничої підприємства залежить від наявності засобів виробництва та матеріальних умов, які формують його напрям економічної діяльності та виробничу програму. Однією із важливих умов забезпечення ефективного процесу проведення сільськогосподарської діяльності є обґрунтування методологічних аспектів формування, управління та раціонального використання об'єктів основних засобів [45].

У попередніх розділах дослідження вказано, що до основних засобів відносять об'єкти, якими підприємство володіє задля використання їх у процесі сільськогосподарського виробництва, надання послуг чи в оренду іншим суб'єктам господарювання, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.

Розглянемо детальніше методику обліку надходження основних засобів та вибуття, на підприємстві ТОВ «НВП Сортостанція». Залежно від характеру та порядку оплати, розрізняють декілька шляхів надходження на підприємство необоротних активів. Зазначимо, що порядок обліку надходження основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів регламентується П(С)БО 7, П(С)БО 8 та Інструкцією № 291.

Первинною стадією життєвого циклу основних засобів виступає стадія надходження, яка реалізується в ході інвестиційної фази діяльності підприємства. На даній стадії суб'єктом господарювання, залежно від способу надходження, здійснюється спорудження, придбання та доведення до придатного до використання стану об'єктів основних засобів, які, відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (надалі – НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [46] та Концептуальної основи фінансової звітності [47], у разі відповідності

критеріям визнання (отримання майбутніх економічних вигод та достовірної оцінки), визнаються як елемент фінансової звітності – актив.

За висновками економістів-дослідників організацію обліку основних засобів варто розпочинати, враховуючи наступні чинники:

- довготривалий термін використання об'єктів основних засобів, протягом якого їх необхідно обліковувати;
- технічно складну та багатокомпонентну їх побудову, яку необхідно детально відображати в облікових регістрах;
- необхідність проведення ремонтів, реконструкції, модернізації основних засобів призводить до зміни їх первісних характеристик, які потрібно своєчасно відображати у регістрах обліку;
- вартість об'єктів основних засобів вимагає адекватної організації обліку наявності та їх руху, які б забезпечували їх цілісність і збереження у робочому стані [48, с. 49]

Вирішення вказаних завдань обліку основних засобів, до яких належить, у першу чергу, інформаційне забезпечення потреб господарства, вимагає ефективної реалізації процесу організації обліку безпосередньо на підприємстві.

Надходження основних засобів, шляхом придбання чи їх будівництва, відображається в обліку як капітальні інвестиції. Для їх обліку використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції» з відповідними субрахунками. Рахунок активний, по дебету якого відображаються всі витрати, що пов'язані з будівництвом чи придбанням основних засобів, по кредиту – введення об'єктів основних засобів в дію. Для здійснення аналітичного та синтетичного обліку капітальних інвестицій використовують: відповідні електронні регістри [49]. Оскільки, придбання основних засобів у постачальників за грошові кошти є найпоширенішим шляхом надходження їх на підприємство ТОВ «НВП Сортостанція», то розглянемо його більш детально на рис.2.4.

При надходженні основних засобів, їх обліковують за дебетом

субрахунку 152, де відображають витрати підприємства, пов'язані з придбанням або виготовленням цих активів. Однак такі витрати виникають не завжди. Наприклад, у разі безкоштовного надходження активів, підприємство не несе цих витрат, тому виникає конфлікт з відображенням в обліку такого надходження.

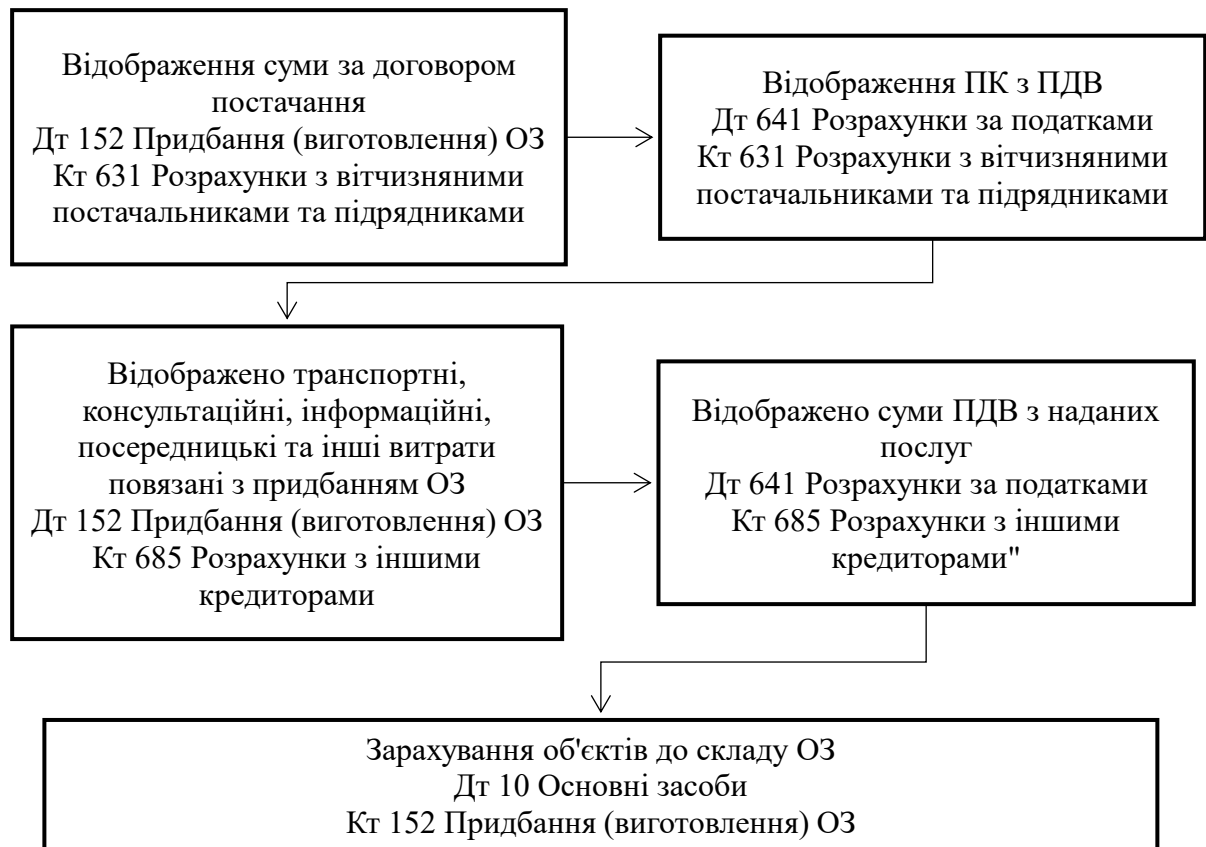

Рисунок 2.4 – Придбання основних засобів у постачальника

При безкоштовному надходженні основних засобів, первинна вартість об'єкта повинна дорівнювати його справедливій вартості на дату отримання. Безоплатне надходження основних засобів відображається через збільшення додаткового капіталу підприємства за кредитом рахунка 424 «Безоплатно одержані необоротні активи». Коли актив забезпечує економічні вигоди, протягом періоду їх отримання сума нарахованого зносу визначається доходом, та на цю суму зменшують розмір додаткового капіталу.

І. Павлюк та І. Губіна вважають, у разі безоплатного надходження

вартість основних засобів повинна бути одразу відображена за дебетом рахунку 10 «Основні засоби», а витрати, пов'язані з доставкою та монтажем, накопичуватись на рахунку 15, та під час введення в експлуатацію об'єктів віднести їх на рахунок 10 [50]. На думку І. Лобзи, вартість отриманого об'єкта та суму витрат повинна бути одразу віднесена на рахунок 10 [51].

Зазначимо, що основні засоби можуть надходити на підприємство і вводитися в експлуатацію протягом різних звітних періодів, тому віднесення вартості безоплатно отриманого об'єкта відразу на рахунок 10 призведе до необхідності нараховування амортизації на цей актив перед введенням в експлуатацію. Деякі вчені вважають, що необхідно всі активи відображати на рахунку 15 перед тим, як ввести їх у користування, що допоможе системно відображати інвестовані засоби загалом, та спростити складання звітності.

Необоротні активи можуть також надходити від засновників. Зокрема, при формуванні статутного капіталу підприємства його учасники можуть вносити не тільки грошові кошти, але й майно (у т. ч. основні засоби). Первісна вартість основних засобів, вкладених до статутного капіталу визначається справедливою вартістю, погодженою із засновниками (учасниками) підприємства.

Найчастіше основні засоби на підприємство потрапляють шляхом придбання. Розглянемо операції та відображення проводок з обліку основних засобів. В таблиці 2.6 відображені господарські операції ТОВ «НВП Сортостанція» з придбання основних засобів.

Таблиця 2.6 – Придбання основних засобів на підприємстві

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Перераховано кошти за установку для протравлення насіння	371	311	185000
2	Відображено под. кредит з ПДВ	641	644	30834
3	Взяття на баланс установку для протравлення насіння	152	631	154166

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5
4	Відображено закриття рахунку под. кредиту з ПДВ	644	631	30834
5	Взаємозалік розрахунку	631	371	185000
6	Витрати з монтажу установки для протравлення насіння	152	685	15975
7	Податковий кредит з ПДВ	641	685	3195
8	Введення в експлуатацію за собівартістю	104	152	170141

Джерело: узагальнено автором

В Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів зазначено, що об'єкт списується з балансу при його вибутті внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, остаточного псування або інших причин невідповідності критеріям визнання активом. Розглянемо як відбувається облік, щодо продажу основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Облік продажу основних засобів на підприємстві

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Списано суму зносу ОЗ	131	104	38950
2	Переведення об'єкта ОЗ до необоротних активів, та груп вибуття, утримуваних для продажу	286	104	115000
3	Зменшена чиста вартість об'єкта	946	286	3000
4	Збільшена чиста вартість об'єкта	286	719	2000
5	Отримана передоплата	311	681	180000
6	Нараховані податкові зобов'язання ПДВ	643	641	30000
7	Відвантажений об'єкт покупцю	377	712	180000
8	Списане податкове зобов'язання ПДВ	712	643	30000
9	Списана собівартість	943	286	114000
10	Залік заборгованості	681	377	180000
11	Дохід від продажу	712	791	150000
12	Собівартість об'єкта	791	943	114000
13	Витрати від зменшення вартості	791	946	3000
14	Дохід від збільшення вартості	719	791	2000

Джерело: узагальнено автором

Таким чином був здійснений продаж обладнання на ТОВ «НВП

Сортостанція». Якщо ж основні засоби реалізувати не вдалося б, їх необхідно знову перевести до складу основних засобів, додатково нараховуючи амортизації, та зробити переоцінку.

Облік довгострокових активів, що утримуються для продажу, регулюється П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», де визначено методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групи активів, які відносять до вибуття в результаті операцій продажу, а також про припинену діяльність та шляхи розкриття цієї інформації у фінансовій звітності.

Аналогом цього стандарту на міжнародній арені є МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» (IFRS 5 «Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations»). Цей стандарт передбачає як обліковувати та за якими статтями звіту відображати ці активи, якщо виник намір їх продати протягом певного періоду, поки продовжується визнання довготермінових активів, аж до їх списання в результаті продажу на сторону [52].

Слід зазначити, що МСФЗ 5 був розглянутий та прийнятий як частина проекту зменшення відмінностей між МСФЗ та загальновизнаними стандартами бухгалтерського обліку США, де у бухгалтерському обліку не застосовується план рахунків [53].

У зв'язку з цим при ознайомленні зі змістом П(С)БО 27 не виникає заперечень стосовно відокремленого обліку довгострокових активів, які утримуються з метою продажу. Проте, коли сфера застосування стандарту 27 накладається на сферу дії Інструкції про застосування плану рахунків, викликає непорозуміння.

У П(С)БО 27 визначено, що довгострокові активи, балансову вартість яких буде відшкодовано шляхом продажу (а не шляхом подальшої експлуатації), варто виділити в окрему групу. У чинному Плані рахунків для обліку цих активів передбачено субрахунок 286 «Необоротні активи та групи

вибуття, утримувані для продажу», а також субрахунок 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття».

Ми вважаємо, що недоцільно включати необоротні активи, утримувані для продажу, до запасів. Слід зазначити, що в Інструкції про застосування Плану рахунків № 291 вказано, що на синтетичному рахунку 28 «Товари» обліковують рух товарно-матеріальних цінностей, які надійшли на підприємство з метою реалізації. Однак основні засоби придбані для подальшого використання, а не продажу, і на момент прийняття рішення про продаж активу він вже використовувався на підприємстві, а тому, він не є новопридбаним. Вважаємо, що недоцільно включати основні засоби на рахунки другого класу Плану рахунків до оборотних активів [54].

Основні засоби, які підприємство планує продати протягом дванадцяти календарних місяців, або в яких закінчується 12-місячний термін корисного використання, за економічною суттю мають довготерміновий характер. Вони залишаються засобами, а не предметами праці незалежно від того, коли буде списано на витрати їхню вартість: чи в результаті продажу до наступної дати балансу, чи шляхом використання впродовж кількох років. Вважаємо, що зазначені активи потрібно обліковувати серед активів першого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку «Необоротні активи». Зокрема, основні засоби, утримувані для продажу можна обліковувати на рахунку 10, а саме на субрахунку 109 «Інші основні засоби». Дискусійним є використання рахунку 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу» для відображення розрахунків з реалізації необоротних активів, так як при відвантаженні таких активів виникає дебіторська заборгованість, а не поточні зобов'язання. На нашу думку, рахунок 680 доцільно використовувати лише у разі наявності передоплати за такі активи, а для інших розрахунків варто передбачити відповідний субрахунок до рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами», а саме – 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Будівництво об'єктів основних засобів може відбуватися господарським чи підрядним способом. Облік витрат на капітальні інвестиції при господарському методі підприємство-забудовник відображає за дебетом субрахунку 151 у кореспонденції з кредитом відповідних рахунків витрат (685, 66, 65, 20, 22, 13).

Якщо будівництво об'єктів основних засобів здійснюється підрядним способом із оплатою їх кошторисної вартості таких робіт, то підприємство замовник обліковує витрати як капітальні інвестиції і веде розрахунки з підрядниками за актами виконаних робіт. З урахуванням цього забудовник вартість будівельно-вантажних робіт відображає в обліку. За дебетом субрахунку 151 за відповідними статтями наростаючим підсумком із початку будівництва до моменту їх введення в експлуатацію та Кт 631.

Справедлива вартість переданого об'єкта в експлуатацію відображає вартість будівництва, що складає фактичну собівартість (інвентарну вартість) закінчених об'єктів. Введення кожного об'єкта в експлуатацію оформляють Актом прийняття-передачі основних засобів, на основі якого списують суму капітальних інвестицій.

Оскільки основні засоби тривалий час безперервно беруть участь у виробництві, та довгий час не оновлюються, на підприємстві виникає ситуація, що такі активи можуть не відповідати сучасним технічним і технологічним вимогам, незручні в користуванні та неекономічні. У таких випадках виникає необхідність їх ремонту чи покращення. Тому виникає питання: яким чином модернізувати, здійснити реконструкцію чи докорінно перебудувати? Всі ці витрати повинні бути відображені в обліку, при цьому необхідно з'ясувати, яким чином вони змінюють суму первісної вартості основних засобів, чи витрат звітного періоду.

В законодавчо-нормативній базі облік основних засобів регламентує П(С)БО 7 «Основні засоби», ПКУ та Методичні рекомендації № 561. Проте слід зауважити, що жодний з перелічених актів не дає визначення ремонтів основних засобів. В даних нормативних документах зустрічається визначення

«підтримання в робочому стані», «модернізація», «поліпшення». Тлумачення поняття «ремонт» знаходимо в положенні «Про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту» № 102 від 30.03.1998р. Відповідно до норм положення: ремонт – це комплекс операцій щодо відновлення справності або роботоздатності виробів та відновлення ресурсів виробів чи їх складових частин [55].

Л. Т. Богуцька визначає ремонт, як комплексу робіт, спрямованих на підтримання об'єктів у працездатному стані чи відновлення їх первісних технічних характеристик (заміна несправних деталей, агрегатів, вузлів та ін., усунення вад, налагодження тощо) [56]. Крім того, вона зазначає, що необхідно розрізняти поняття «ремонт» та «поліпшення».

Таким чином, була розглянута організація обліку на ТОВ «НВП Сортостанція» Зазначено, що облік здійснюється з використанням типових форм документів та реєстрів сформованих в автоматизованій системі відповідно до вимог чинного законодавства. Визначені особливості обліку надходження та вибуття основних засобів. Як бачимо методика відображення руху об'єктів основних засобів у системі бухгалтерського обліку містить багато недоліків, що в свою чергу вимагає подальшого доопрацювання на законодавчому рівні.

2.4 Удосконалення обліку основних засобів

Організація обліку на ТОВ «НВП Сортостанція» відбувається зі складанням типових форм первинних документів, проте, підприємство може самостійно реалізувати можливість їх удосконалення, враховуючи свої потреби управління, доповнюючи їх необхідними елементами або окремими додатками.

Взагалі, первинний та аналітичний облік основних засобів на ТОВ «НВП

Сортостанція» ведеться без порушень, але все ж таки є ряд недоліків. Насамперед, це відноситься до заповнення первинних документів. При заповненні бланків бухгалтер не заповнює основні реквізити (коди та марки основних засобів). Це може призвести до негативних наслідків при заповненні первинних документів, так як на підприємстві існують подібні основні засоби та потім буде важко встановити їх приналежність до певного підрозділу.

Для покращення первинного обліку слід усунути ці всі недоліки, а також запропонувати вести описи основних засобів у виробничих підрозділах. Завдяки цьому краще б контролювався рух та експлуатація основних засобів.

Необхідно оновити договори матеріальної відповідальності із матеріально-відповідальними особами, а також зробити загальний опис наявності основних засобів.

Облік основних засобів дещо ускладнений, оскільки існує ряд проблем, які негативно впливають на процес управління виробництвом, серед яких:

- різні підходи до термінів та визначень основних засобів у фінансовому обліку та в системі оподаткування;
- проблема оцінки основних засобів;
- проблеми, пов'язані з підвищенням інформативності первинних документів з обліку основних засобів;
- проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою. [57].

Оскільки ринкові ціни не можна називати справедливими, адже ціна може бути справедливою для виробника, але покупці вважають її іншою, тому сьогодні існує проблема щодо оцінки за справедливою вартістю основних засобів. У П(С)БО відсутні визначення щодо «справедливої вартості» та методичні обґрунтування вихідної оцінки основних засобів, тому обираючи об'єктивний метод оцінки основних засобів слід пам'ятати, що не існує оцінки, яка б могла задовільнити усіх користувачів фінансової звітності.

Для підвищення ефективності та оперативності у вирішенні завдань, що стосуються обліку основних засобів підприємства, необхідно повернути

увагу до питання, яке виникає під час вивчення сутності основних засобів, їх складу, а також класифікації в галузях економічної науки. Сучасний метод нарахування амортизації та обліку зносу також потребує дослідження.

Для того, щоб облік та ведення достовірної інформації здійснювалося в повному обсязі необхідно зробити наступні кроки:

- удосконалити метод обліку при надходженні основних засобів в системі аналітичних рахунків, спростивши тим самим систему бухгалтерських записів;

- розробити таку модель економічного механізму амортизації, яка допоможе вирішенню проблеми фінансового та внутрішньогосподарського обліку. Необхідно ввести алгоритм вибору амортизації за типом основних засобів. Алгоритм заснований на поділі ОЗ на два типи, один з яких повинен включати всі засоби, які зайняті у виробництві, а також обслуговуючі та допоміжні (рахунки обліку 104, 105, 106). Другий включатиме всі інші основні засоби, які переважно є основою інфраструктури підприємства (рахунки обліку 102, 103, 107, 108, 109);

- покращити рівень ефективності управління витратами, удосконалюючи методи обліку витрат на обслуговування обладнання [58];

- відповідно до терміну служби обладнання, розробити моделі залежності використання коштів на витрати, що дасть змогу доцільніше проводити ремонт основних засобів.

Для поліпшення аналітичного обліку, слід запропонувати вести Інвентарний опис основних засобів із заповненням графі вартості основних засобів. Завдяки цьому не дублювались би записи та скоротився об'єм роботи по обліку основних засобів.

На підприємстві акт приймання–передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ОЗ–3) теж потребує удосконалення. Цей документ використовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію. Також його доцільно використовувати і під час оформлення операцій приймання–передачі об'єктів

основних засобів у оперативну та фінансову оренду. Тому, пропонується додатково ввести графу «Вид переміщення» у якій буде зазначатися канал переміщення об'єкта основних засобів: приймання, оренда (фінансова, оперативна), реалізація, безоплатна передача, тощо. Також потрібно замість граф «Код норми амортизаційних відрахувань», «Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт» замінити на графи «Група основних засобів», «Строк корисного використання (експлуатації)», «Метод нарахування амортизації», «Ліквідаційна вартість» відповідно [59].

А графу «Первісна вартість» оформляти наступним чином «Первісна/справедлива вартість» із підкресленням тієї вартості об'єкта основного засобу, яка згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» відповідає оцінці вказаному каналу переміщення.

Процес формування первісної вартості об'єктів основних засобів потребує значної уваги, оскільки після первісного визнання облік ведеться за первісною вартістю. На ТОВ «НВП Сортостанція» об'єкти основних засобів можуть надходити внаслідок придбання, виготовлення, безоплатне отримання, внесок до статутного капіталу. Це позначається на складі витрат, які включається до первісної вартості. Всі витрати, пов'язані з надходженням об'єкта, підтверджуються окремими первинними документами, які відображають при їх здійсненні (рахунки-фактури, накладні, акти виконаних робіт та ін.). Проте в подальшому остаточна сума первісної вартості об'єкта, яка відображається в акті приймання-передачі й інвентарній картці, включає і витрати, понесені при їх надходженні. Вони фактично не підтверджені документами з її розрахунком, що впливає на можливість виникнення помилок у бухгалтерському обліку. Для усунення вказаного недоліку пропонуємо скласти внутрішній документ – «Акт формування первісної (балансової) вартості основних засобів». Для підвищення аналітичності обліку в ньому також відображати місце використання об'єктів, зазначаючи рахунки 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні

витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»), та джерела їх надходження в аналітичному розрізі.

Даний документ дозволить мати необхідне підтвердження визначеної первісної вартості основних засобів, тобто у ньому необхідно відобразити склад витрат у аналітичному розрізі, які накопичують на рахунку 1500 «Капітальні інвестиції», до моменту введення в експлуатацію об'єкта. У розділі I «Складові витрат» «Акта формування первісної (балансової) вартості основних засобів» будуть вказані всі документи, що мали місце під час цієї операції за видами витрат та з посиланням на дату і номер підтверджуючого документа. У Розділі II «Джерела надходження» буде відбуватися формування інформації за джерелами фінансування, а також віднесення певної суми на витрати поточного періоду [60].

Використання даного документа на ТОВ «НВП Сортостанція» під час отримання основних засобів вплине на рівень інформативності первинного обліку, дозволить більш детально проводити аналіз складових первинної вартості і контролювати правильність її визначення.

В процесі дослідження організації обліку основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» було визначено, що мали місце операції, пов'язані з реалізацією транспортного засобу. При цьому відповідно до вимог П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», необхідно перевести такий об'єкт у групу вибуття. Документальне оформлення даної операції передбачає укладання договору купівлі-продажу і є підставою для бухгалтера щодо такої дії. З моменту їх переведення вони припиняють визнаватися у складі необоротних активів, амортизація на них не нараховується з місяця, що йде за місяцем вибуття об'єкта зі складу основних засобів. Такі операції повинні відобразитися на рахунках обліку (датою, операції є дата, коли об'єкт повністю відповідає всім вимогам, установленим П(С)БО 27): в даному випадку залишкову вартість було зараховано на субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу».

Вважаємо, що дані операції обтяжують ведення обліку додатковими записами, оформленням документів, крім того протиставляти необоротні активи та групу вибуття не зовсім логічно. Також не є доречним створювати окрему статтю балансу для цієї групи, тим більше окремий розділ активу балансу (оскільки це можуть бути (крім основних засобів) ще й оборотні активи). Крім того, понесені за даною операцією витрати відображаються у складі інших витрат на рахунку 94 – Інші витрати операційної діяльності, а отримані доходи у складі інших доходів рахунок 71 — Інші операцій доходи. Проте, за НП(С)БО 1 реалізація необоротних активів є інвестиційною діяльністю, а рахунки 71 і 94 призначено для обліку доходів і витрат операційної, а не інвестиційної діяльності [61].

Щоб уникнути вказаних суперечностей у веденні обліку необхідно відображати інформацію про такі об'єкти основних засобів, утримувані для продажу, на субрахунку 109 «Інші основні засоби», а для формування доходів і витрат від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, використовувати субрахунки 977 «Інші витрати звичайної діяльності» та 746 «Інші доходи від звичайної діяльності», замість 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» та 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів». У ПСБО 7 «Основні засоби».

Також на підприємстві проблемою обліку основних засобів є відображення джерела надходження об'єкта на підприємство, оскільки це впливає на порядок формування їх вартості.

Для обліку витрат на придбання чи створення основних засобів передбачено субрахунок 152 «Придбання основних засобів», витрат на придбання або створення інших необоротних активів – субрахунок 153 «Придбання інших необоротних активів». Тому запропоновано до рахунку 152 «Придбання основних засобів» відкрити аналітичні рахунки третього порядку, які будуть використовуватися залежно від каналу надходження об'єкта основних засобів. Запропоновані аналітичні рахунки третього порядку наведені в таблиці 2.8.

Такі запропоновані рахунки третього порядку дозволять суттєво пришвидшити організацію обліку та зекономити час, оскільки бухгалтерія буде одразу бачити, яким чином відбулось надходження основних засобів.

Таблиця 2.8 – Запропоновані аналітичні рахунки до 152 рахунку

Синтетичні субрахунки порядку				Запропоновані аналітичні рахунки	
1-го		2-го			
Назва	№	Назва	№	Назва	№
Капітальні інвестиції	15	Придбання (виготовлення) основних засобів	152	Купівля	1521
				Самостійне виготовлення	1522
				Безоплатне отримання	1523
				Отримання у вигляді внеску до статутного капіталу	1524
				Отримання в обмін	1525

Джерело: складено автором

Упорядкуванню обігу документів та їх своєчасному надходженню до бухгалтерії буде сприяти організація облікових робіт за графіками документообороту. На підприємстві доречно розробити зведений графік з обліку основних засобів, у якому зазначити кількість примірників кожного документа, які необхідні для оформлення тієї чи іншої господарської операції; осіб, відповідальних за кожний вид робіт (складання документів, їх перевірку, реєстрацію) та терміни їх виконання, та розробити оперограму та графік документообігу [62]. В таблиці 2.9 відображена оперограма акту приймання передачі ОЗ.

Таблиця 2.9 – Оперограма Акту приймання передачі ОЗ

№	Вид роботи	Виконавці		
		Члени комісії	Керівник	Головний бухгалтер
1	2	3	4	5
1	Призначення складу комісії наказом керівника		х	
2	Огляд об'єкта ОЗ	х		
3	Складання Акта приймання-передачі у 2-х примірниках (первісна вартість, назва, залишкова вартість)	х		х
4	Підписання Акта	х		

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5
5	Затвердження Акта		x	
6	Передача Акта для обробки			x
7	Перевірка та обробка інформації Акта та внесення його даних до інвентарної картки			x
8	Підпис головного бухгалтера про підтвердження прийняття об'єкта до обліку			x
9	Передача Акта для відображення інформації в системі реєстрів синтетичного обліку			x

Джерело: складено автором

В таблиці 2.10 зазначений запропонований графік документообігу акту приймання ОЗ

Таблиця 2.10 – Графік документообігу Акту приймання ОЗ

п/п	Вид роботи	Місце виконання	Виконавець	Строк виконання
1	Огляд об'єкта ОЗ	Склад	Комісія	Перед введенням об'єкта ОЗ в експлуатацію
2	Складання Акту приймання-передачі у 2-х примірниках (первісна вартість, назва, залишкова вартість)			У момент введення об'єктів ОЗ в експлуатацію
3	Підписання Акту		Голова та члени комісії	У день складання Акту приймання-передачі
4	Затвердження Акту		Керівник	Протягом двох робочих днів після складання Акту
5	Передача Акту для обробки	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку ОЗ	В день з затвердження Акту до 16.00
6	Перевірка й обробка інформації Акту та внесення її до інвентарної картки			Протягом одного робочого дня після затвердження Акту до 14.00
7	Передача Акту для фіксування інформації в системі реєстрів синтетичного обліку			Протягом одного робочого дня після затвердження Акту до 18.00

Джерело: складено автором

Відсутність цих документів уповільнює обліковий процес. Це є великим недоліком для підприємства, так як Виробничий підрозділ використовує різні

первинні документи, які мають свої певні особливості.

Також, було визначено, що попри використання автоматизованої системи обліку, використовуючи 1С:Підприємство, господарство друкує документи з програми. Пропонується впровадити електронний документообіг. Це суттєво знизить витрати ручних робіт та документообігу не лише бухгалтерії, а й всіх підрозділів підприємства, що в свою чергу дозволить скоротити час на обробку первинної інформації та аналітичного обліку основних засобів. Крім того, сервіс електронного документообігу можливо інтегрувати напряму у програму 1С:Підприємство, та використовувати все на одній платформі. З використанням електронного документообігу збільшиться продуктивність підприємства, зменшиться час на обробку, та це зекономить кошти на друк і зберігання.

Отже, було розглянуто питання удосконалення обліку основних засобів. Запропоновано оновити договори матеріальної відповідальності із матеріально-відповідальними особами, а також зробити загальний опис наявності основних засобів.

Пропонується удосконалити форму ОЗ-3, а саме додатково ввести графу «Вид переміщення» у якій буде зазначатися канал переміщення об'єкта основних засобів: приймання, оренда (фінансова, оперативна), реалізація, безоплатна передача, тощо. Замість граф «Код норми амортизаційних відрахувань», «Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт» замінити на графи «Група основних засобів», «Строк корисного використання (експлуатації)», «Метод нарахування амортизації», «Ліквідаційна вартість» відповідно. А графу «Первісна вартість» оформляти як «Первісна/справедлива вартість» із підкресленням тієї вартості об'єкта основного засобу, яка згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» відповідає оцінці вказаному каналу переміщення.

Удосконалений План рахунків, та введені рахунки 3 порядку для капітальних інвестицій.

Розроблений графік з обліку основних засобів, та графік документообігу

акту приймання ОЗ. Запропоновано ввести електронний документообіг замість друку документації. Здійснення вищенаведених дій дозволить удосконалити організацію та методику бухгалтерського обліку основних засобів, підвищити їх інформативність, і дозволить швидше прогнозувати ефективність їх використання на підприємстві. Таким чином, було розглянуто організаційно-економічну характеристику підприємства, документування операцій та особливості обліку, а також удосконалені документи обліку ОЗ.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ НАЯВНОСТІ РУХУ І ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «НВП СОРТОСТАНЦЯ»

3.1 Аналіз наявності руху та технічного стану основних засобів

За умови високого рівня технології виробництва, ефективність діяльності підприємства та наступний розвиток виробництва залежить від наявності достатньої кількості основних засобів, їх технічного стану та ефективного використання. Тому потрібно постійно проводити аналіз основних засобів [63].

З метою підвищення ефективності використання основних засобів та виробничої потужності підприємства, необхідно чітко знати про кожний об'єкт основних засобів у виробничому процесі, про їх фізичний та моральний знос, про фактори, які впливають на використання основних засобів, що в свою чергу забезпечить зростання продуктивності праці, зниження витрат та підвищення прибутку.

Аналіз основних засобів дозволяє отримати інформацію про ступінь зносу та про те, коли їх необхідно оновлювати. Рівень забезпечення підприємства основними засобами впливає на ефективність виробництва.

Науковці та практики вважають, що від ефективного використання основних засобів залежить результативність діяльності підприємств. Важливим етапом (функцією) управління основними засобами є їх аналіз, який здійснюється переважно на основі отриманих облікових даних. Особливістю аналізу основних засобів – його багаторівневий характер [64].

За допомогою аналізу забезпечується кількісна та якісна оцінка, що відбувається в об'єкті управління щодо встановлених завдань та програм. Аналіз дає змогу виявити глибинні зв'язки і взаємозалежності між окремими

параметрами об'єкта управління, своєчасно визначити тенденції в розвитку процесів і накреслити кращі, ефективніші варіанти рішень. Дієвість аналізу як функції управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства залежить від якості інформації, швидкості отримання. Чим швидше вона буде отримана, тим повніше вона використовується [65].

Аналіз ефективності використання основних засобів є складовою частиною сукупного аналізу основних засобів.

Основні напрямки аналізу основних засобів та відповідні завдання, які вирішуються в рамках кожного напрямку.

Основною метою аналізу ефективності використання основних засобів є визначення шляхів підвищення ефективності їх використання.

Завданнями аналізу ефективного використання основних засобів є:

- встановлення забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами;
- вивчення складу і динаміки основних засобів, темпів оновлення активної частини;
- визначення ступеня використання основних засобів та факторів, які на них вплинули;
- визначення впливу від використання основних засобів на обсяг продукції і інші економічні показники роботи організації [66].

Мета аналізу основних засобів полягає у визначенні ступеня забезпечення підприємства основними фондами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення фондоддачі. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів включає декілька етапів, що схематично зображені на рис. 3.1.

Зазначений аналіз дає змогу вчасно реагувати на несприятливі внутрішні та зовнішні фактори, які заважають нормальному функціонуванню підприємства. Це один з найважливіших напрямків аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки від ефективного використання основних засобів залежить досягнення основної своєї мети –

отримання прибутку.

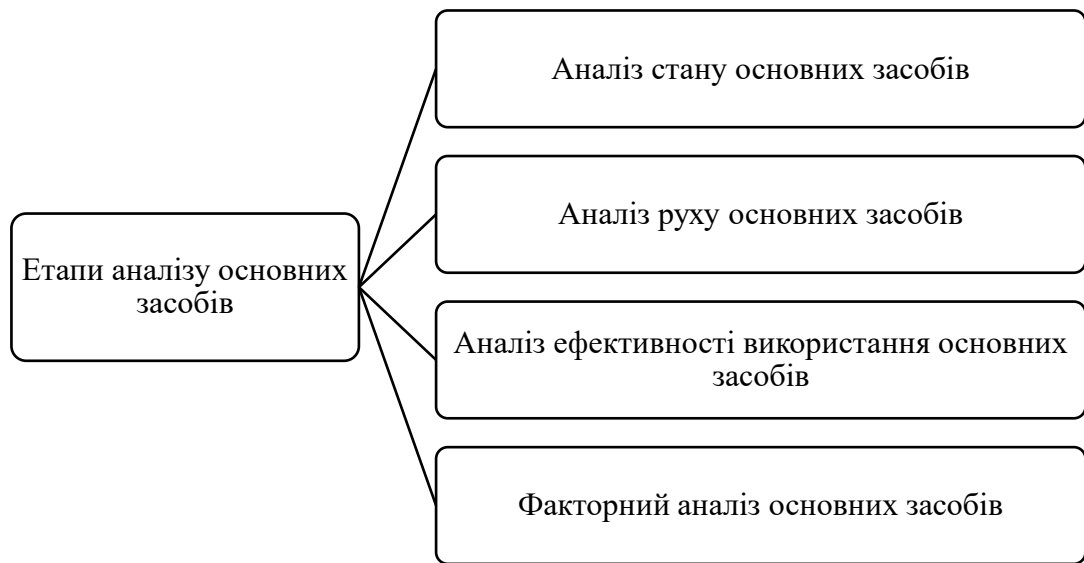

Рисунок 3.1 – Етапи аналізу основних засобів

На нашу думку, аналіз слід здійснювати за наступними групами показників:

- показники інтенсивності використання виробничих основних засобів (узагальнювальні та індивідуальні, що характеризують завантаженість та напруженість роботи машин і обладнання за часом використання);
- показники продуктивності використання активних виробничих основних засобів (індивідуальні показники виробітку машин та обладнання);
- показники економічної ефективності використання основних засобів (узагальнюючі та часткові) [67].

Перш за все у процесі аналізу доцільно проаналізувати динаміку, стан, рух та ефективність використання основних засобів.

Для аналізу стану, руху та ефективності використання основних засобів на підприємстві ТОВ «НВП Сортостанція» визначають фондвіддачу, фондомісткість, коефіцієнти зносу, оновлення, придатності тощо. Спершу, використовуючи дані фінансової звітності ТОВ «НВП Сортостанція» проведемо аналіз обсягу, складу та структури основних засобів, результати

аналізу наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Обсяг, склад та структура основних засобів

Показники	2018 рік		2019 рік		Динаміка	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Абсол., тис. грн.	Відн., %
Будинки, споруди та передавальні пристрої	6173,79	37,33	7996,30	43,02	+1822,51	129,52
Машини та обладнання	7734,72	46,77	6709,46	36,10	-1025,26	86,75
Транспортні засоби	2401,38	14,52	3607,81	19,41	+1206,43	150,24
Інші основні засоби	228,23	1,38	273,24	1,47	+45,01	119,72
Усього основних засобів	16538,4	100	18587,4	100	+2049	112,39

Побудуємо графік обсягу, складу та структури основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція».

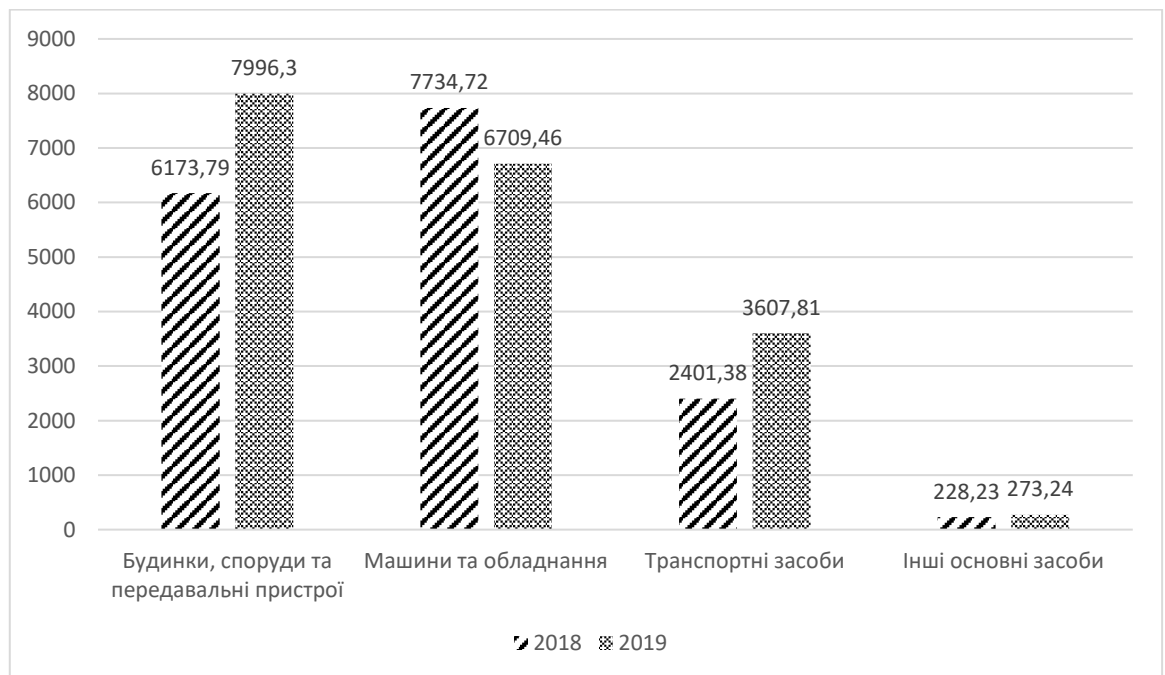

Рисунок 3.2 – обсяг, склад та структура основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція»

Проаналізувавши структуру основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» з таблиці 3.1 та рисунку 3.2. видно, що якщо у 2018 році

основну частину основних засобів склали машини та обладнання, зокрема сівалки, причеи, культиватори, оприскувачі, зерноочишувальні машини та інше, то у 2019 році структура змінилась, та основну частину вже складають будинки, споруди та передавальні пристрої, вони збільшилися на 29,59% і складають 7996,3 тис. грн.. Протягом 2018-2019 рр. спостерігається тенденція до збільшення основних засобів на 12,39%. Зокрема збільшення основних засобів відбувається за кожним показником, крім машин та обладнання. Найбільше зріс склад транспортних засобів, на 1206,43 тис. грн. В цілому структура основних засобів не змінилась, крім машин та обладнання. Підприємству доцільно проаналізувати, як впливає питома вага машин та обладнання і їх фондвіддача на фондвіддачу основних засобів в цілому.

Для аналізу стану і динаміки основних засобів використовують аналітичні показники, такі як коефіцієнт оновлення, вибуття, придатності, зносу основних засобів (рис. 3.3).

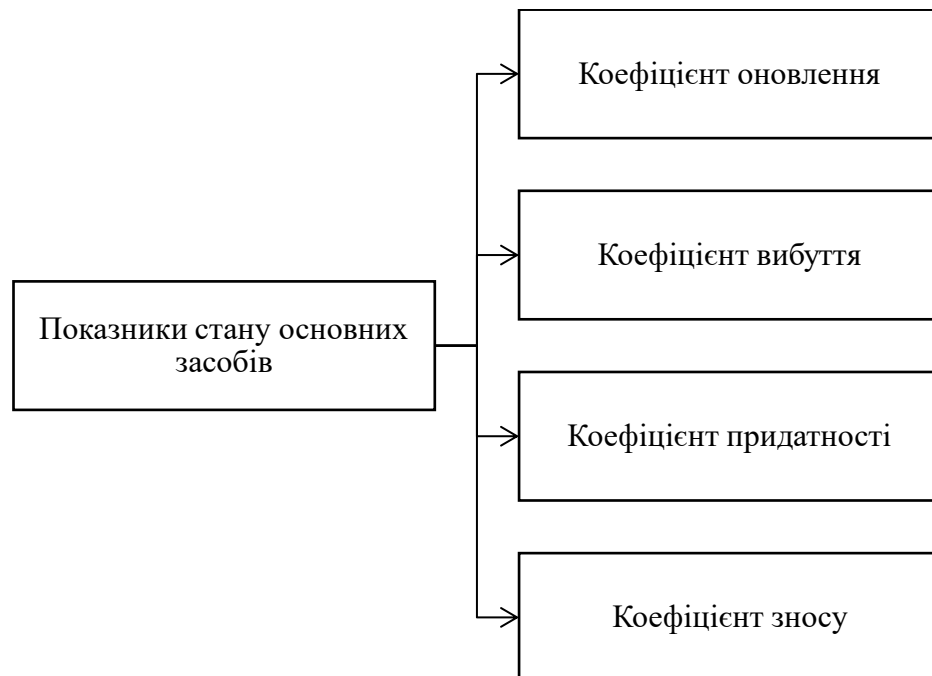

Рисунок 3.3 – Аналітичні показники, які характеризують стан та рух основних засобів

Коефіцієнт оновлення відображає інтенсивність оновлення. Для

розрахунку використаємо формулу (1.1).

Коефіцієнт вибуття відображає ступінь інтенсивності вибуття фондів з виробництва, для цього використаємо формулу (1.2).

Слід зазначити, що різниця між коефіцієнтом вибуття на коефіцієнтом оновлення показує темпи відновлення основних засобів на підприємстві. Для стабільності та розвитку діяльності підприємства, коефіцієнт оновлення має бути вищим, ніж коефіцієнт вибуття.

Коефіцієнт придатності характеризує ступінь придатності основних засобів до подальшого використання. Він розраховується за допомогою формули (1.3)

Коефіцієнт зносу характеризує технічний стан основних засобів. Він розраховується за допомогою формули (1.4).

На основі цих показників можна зробити оцінку процесу здійснення підприємством відтворення основних засобів.

Розрахунок вище зазначених коефіцієнтів наведений у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок коефіцієнтів основних засобів

№	Показник	2018 р.	2019 р.	Відхилення
1	Наявність основних засобів на початок року, тис. грн.	30808,3	31806,9	+998,6
2	Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	16538,4	18587,4	+2049
3	Надійшло за рік тис. грн.	7287,4	9518,1	+2230,7
4	Вибуло за рік тис. грн.	6077,0	1232,5	-4844,5
5	Наявність основних засобів на кінець року, тис. грн.	32018,7	40092,5	+2049
6	Знос основних засобів на кінець року, тис. грн.	15480,3	21505,1	+6024,8
7	Коефіцієнт оновлення	0,28	0,24	-0,04
8	Коефіцієнт вибуття	0,20	0,04	-0,16
9	Коефіцієнт придатності	0,54	0,58	+0,04
10	Коефіцієнт зносу	0,50	0,68	+0,18

Дані таблиці 3.2. свідчать про те, що спостерігається зменшення оновлення основних засобів. Так у 2018 році коефіцієнт оновлення становив 0,28 а вже у звітному році він становить 0,24 тобто зменшився на 0,04. За 2019 рік надійшло на 2230,7 тис. грн., основних засобів більше у порівнянні з 2018

роком.

Показник, який характеризує вибуття основних засобів також зменшився. У 2018 році коефіцієнт вибуття становив 0,2, а в 2019 році він впав 0,16 і становить 0,04. Можна побачити, що, якщо у 2018 році за рік основних засобів вибуло на 6077 тис. грн., то у 2019 році тільки 1232,5 тис. грн. Отже, це означає, що у досліджуваного підприємства спостерігається тенденція до скорочення власних основних засобів. Це пов'язано з тим, що на підприємстві переважає багато старого, обладнання, яке поступово зношується. Оскільки коефіцієнт вибуття менше ніж коефіцієнт оновлення, можна сказати що на підприємстві має місце розширене відтворення основних засобів. Як можна побачити у таблиці, коефіцієнт зносу основних засобів становить у 2018 році 0,5 а в 2019 році – вже 0,68, тобто зріс на 0,18. Цей коефіцієнт відображає, якою мірою основні засоби, які використовуються, зношені, тобто яка частина їх вартості перенесена на новостворений продукт. Слід зазначити, що зростання спрацьованості основних засобів негативно характеризує діяльність підприємства з боку удосконалення матеріально-технічної бази виробництва. Коефіцієнт придатності зріс на 0,04. Це означає, що технічний стан основних засобів за останній рік покращився.

Отже, був проведений аналіз наявності руху та технічного стану основних засобів підприємства. Визначено, що у результаті проведення економічного аналізу отримують аналітичну інформацію, яка є важливою частиною системи управлінської інформації і відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Для проведення аналізу діяльності підприємства, використовують інформацію, наведену у різних документах. Аналіз на підприємстві дозволяє визначити вплив основних факторів, які впливають на обсяги виробництва, знайти взаємозв'язок показників, а також визначити можливі резерви на підприємстві. Здійснено аналіз стану, руху, та ефективності використання основних засобів, що включає аналіз обсягу, складу та структури основних засобів. Проведено розрахунок коефіцієнтів оновлення, зносу, вибуття та придатності основних засобів. Проведений аналіз

засвідчив, що на ТОВ «НВП Сортостанція» за 2018-2019 рр. спостерігається тенденція до збільшення обсягів основних засобів на 12,39%. Задля уникнення проблем функціонування підприємства, пропонуємо керівництву звернути увагу на потребу інтенсивного оновлення основних засобів, особливо активної їх частини.

3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів

Кожне підприємство незалежно від його форми власності або виду діяльності повинно постійно розглядати рух своїх основних засобів, їх склад і стан, ефективність використання.

Факторний аналіз, як один з етапів аналізу, має на меті не лише оцінити вплив кожного фактора на зміну досліджуваних показників, але також є одним із основних способом пошуку резервів виробництва. Це методика комплексного системного вивчення і вимірювання впливу чинників на величину результативних показників. Від основних засобів та їх ефективного використання залежить обсяг виробництва продукції, та майбутній фінансовий результат підприємства. Тому необхідно проводити аналіз ефективності використання основних засобів.

Для факторного аналізу використовується інформація бухгалтерського обліку, а також фінансової звітності, та інших документів підприємства.

Виконуючи факторний аналіз показників використання основних засобів, необхідно звертати увагу, на те, в якому випадку зазначені показники є результативними, а в якому – факторіальними [68].

Для проведення факторного аналізу доцільно використати метод абсолютних різниць.

Зробивши аналіз обсягу, динаміки та структури у попередньому пункті, було визначено, що обсяг машин та обладнання у структурі основних засобів

змінився. Тому доцільно проаналізувати, як на фондовіддачу основних засобів в цілому впливають такі фактори:

– питома вага машин та обладнання у сукупній вартості основних засобів;

– фондовіддача машин і обладнання з продукції.

Для розрахунку фондовіддачі доцільно використати формулу (1.6).

Вихідні дані для аналізу знаходяться у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані дня аналізу основних засобів

Показники	2018 рік	2019 рік
Кількість випущеної продукції, тис. грн.	44193,2	52676,2
Середня вартість основних засобів, тис. грн. у тому числі:	18555,35	17512,5
машин та обладнання, тис. грн.	7734,72	6709,46

Завдяки вихідним даним, можна розрахувати питому вагу вартості машин та обладнання у загальній вартості основних засобів, а також фондовіддачу основних засобів виробничого призначення та фондовіддачу машин та обладнання. Результати аналізу наведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники для аналізу впливу факторів на фондовіддачу

Показники	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення
Питома вага вартості машин та обладнання у загальній вартості основних засобів	0,42	0,38	-0,04
Фондовіддача основних засобів виробничого призначення	2,38	3,01	+0,63
Фондовіддача машин та обладнання	5,71	7,85	+2,14

Тепер, методом абсолютних різниць визначимо вплив факторів:

$$1. \quad -0,04 \times 5,71 = -0,23 \text{ (грн.)}$$

$$2. \quad 0,38 \times 2,14 = 0,81 \text{ (грн.)}$$

Баланс факторів складає: $0,63 = -0,23 + 0,81$ грн.

Отже, зробивши факторний аналіз впливу питомої ваги машин та обладнання і фондівдачі машин і обладнання на фондівдачу основних засобів в цілому, можна зробити такі висновки:

– невелике зниження питомої ваги машин та обладнання в загальній вартості основних засобів на 0,04 спричинило зменшення фондівдачі основних засобів на 0,23 грн, а це свідчить про деяке зниження доходу від реалізації продукції;

– збільшення фондівдачі машин та обладнання на 2,14 грн. спричинило збільшення фондівдачі основних засобів виробничого призначення в цілому, а саме на 0,81 грн;

Фондівдача показує ефективність вкладення коштів в основні засоби. Тому можна сказати, що фондівдача від використання кожної гривні, витраченої на машини та обладнання, зменшує ефективність вкладення коштів в основні засоби на 0,23 грн. А зменшення їх фондівдачі відповідно збільшує ефективність на майже 0,81 грн. Тобто, для підвищення ефективності основних засобів підприємству необхідно збільшити частку машин та обладнання. Завдяки підвищенню питомої ваги машин та обладнання, можна досягти більшого доходу від реалізованої продукції на ТОВ «НВП Сортостанція» [40].

В подальшому доцільно проаналізувати ефективність використання основних засобів. При цьому найважливішими узагальнюючими показниками ефективності використання основних засобів є фондівдача, фондомісткість та фондоозброєність [69].

Фондівдача характеризує виробництво продукції на одиницю середнього обсягу основних виробничих фондів за певний період. Показник фондівдачі визначається для всіх основних засобів виробничого призначення та для активної їх частини (машини і обладнання). Показник фондівдачі вважається найбільш узагальнюючим. Для розрахунку фондівдачі використовується формула (1.5).

Фондомісткість – обернений до фондівдачі показник, який

характеризує вартість основних виробничих фондів, що припадає на одиницю вартості виробленої продукції, та розраховується за формулою (1.6).

Розрахуємо також додатковий показник фондоозброєності праці. Фондоозброєність праці визначають як співвідношення середньорічної вартості основних виробничих фондів (за первісною оцінкою) до числа робітників у найбільшій зміні. Вона характеризує ступінь забезпечення робітників основними виробничими фондами. Для обчислення фондоозброєності використовується формула (1.7). Використовуючи фінансовий звіт малого підприємства, проаналізуємо ефективність використання основних засобів.

Показники ефективності використання основних засобів наведені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Показники для аналізу ефективності використання основних засобів

Показники	2018 рік	2019 рік	Динаміка	Темп росту, %
Обсяг випуску продукції, тис. грн.	44193,2	52676,2	+8483	119,20
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	18555,35	17512,5	-1042,85	94,38
Сума прибутку, тис. грн.	956,8	37,3	-919,5	3,90
Середня чисельність робітників	54	48	-6	88,89
Розрахункові показники:				
Фондовіддача	2,38	3,01	+0,63	126,47
Фондомісткість	0,42	0,33	+0,09	78,57
Рентабельність	5,16 %	0,21%	-4,95 %	–
Фондоозброєність	343,62	364,84	+21,22	106,18

Спершу визначимо розрахункові показники:

1. Показник фондовіддачі за 2018 рік дорівнює:

$$\frac{44193,2}{18555,35} = 2,38$$

2. Показник фондовіддачі за 2019 рік дорівнює:

$$\frac{52676,2}{17512,5} = 3,01$$

3. Показник фондомісткості за 2018 рік дорівнює:

$$\frac{18555,35}{44193,2} = 0,42$$

4. Показник фондомісткості за 2019 рік дорівнює:

$$\frac{17512,5}{52676,2} = 0,33$$

5. Показник рентабельності за 2018 рік дорівнює:

$$\frac{956,8}{18555,35} \times 100 = 5,16\%$$

6. Показник рентабельності за 2019 рік дорівнює:

$$\frac{37,3}{17512,5} \times 100 = 0,21\%$$

4. Показник фондоозброєності за 2018 рік дорівнює:

$$\frac{18555,35}{54} = 343,62$$

5. Показник фондоозброєності за 2019 рік дорівнює:

$$\frac{17512,5}{48} = 364,84$$

Тепер доцільно визначити, який вплив факторів на зміну обсягу випуску продукції за рахунок зміни фондівіддачі.

За допомогою методу абсолютних різниць проведемо факторний аналіз впливу обсягу продукції на фондівіддачу.

1. Визначимо вплив зміни середньорічної вартості основних засобів на обсяг випуску продукції:

$$(17512,5 - 18555,35) \times 3,01 = -3138,98$$

Зменшення середньорічної вартості основних засобів на 1042,85 тис. грн. призвело до зменшення обсягів випуску продукції на 3138,98 тис. грн.

2. Вплив зміни фондівіддачі на обсяг випуску продукції визначимо наступним чином:

$$(3,01 - 2,38) \times 18555,35 = 11689,87$$

Збільшення фондівіддачі на 0,63 грн. викликало збільшення обсягу вироблених послуг на 11689,87 тис. грн.

Загальний вплив факторів за роки призвів до збільшення обсягу випуску

продукції на 8483 тис. грн.

Отже, проаналізовані показники ефективності основних засобів свідчать, що виробництво продукції на одиницю середнього обсягу основних виробничих фондів збільшилось, оскільки показник фондівіддачі збільшився на 0,63. Можна відзначити, що фондівіддача пропорційно зростає кількості випущеної продукції. Вартість основних виробничих фондів, яка припадає на одиницю вартості виробленої продукції також збільшилась, проте лише на 0,09. Тобто на кожну гривню випущеної продукції у 2018 році вартість основних засобів складала 0,42 грн, а у 2019 вже 0.33. грн. Це означає, що підприємство стало працювати більш ефективно. Показник фондоозброєності праці також збільшився. Він характеризує ступінь забезпечення робітників основними виробничими фондами. Тобто можна сказати, що на підприємстві також підвищилась продуктивність праці. Визначено, що підвищенню фондівіддачі сприяють: збільшення питомої ваги активної частини основних засобів; збільшення часу роботи устаткування; механізація і автоматизація виробництва; використання прогресивної технології; модернізація діючого устаткування та ін. Зниження фондівіддачі призводить до збільшення суми амортизаційних відрахувань і відповідно сприяє зменшенню частки прибутку в ціні товару, що призводить до збитків. Проведений аналіз свідчить, що обсяг випуску продукції збільшився на 19,2% у порівнянні з 2018 роком, а середньорічна вартість основних засобів навпаки знизилась на 5,62%. Середня чисельність робітників у 2019 році також знизилась на 6 осіб, проте фондоозброєність навпаки зросла на 6,18%. Тому можна сказати, що підприємство стало працювати більш ефективно при меншій кількості людей. З проведеного факторного аналізу впливу обсягів випуску продукції на фондівіддачу зрозуміло, що за рахунок зменшення середньорічної вартості основних засобів на 5,62%, обсяг випуску продукції зменшився на 3138,98 тис. грн. Проте за рахунок збільшення фондівіддачі на 26,47% обсяг випуску продукції збільшився на 11689,87 тис. грн. Підприємству слід збільшувати кількість основних засобів, а також доцільно продати частину основних

засобів, які не використовуються, або ж пустити їх у діяльність. Якщо модернізувати основні засоби, провести заміну зношених засобів на більш нові, або реконструювати старі, то вдасться збільшити обсяг продукції, використовуючи ті ж самі основні засоби. Також необхідно впровадити нові системи автоматизації управління основними засобами. Підприємство може підвищити строк тривалості використання машин та обладнання за допомогою ліквідації засобів, які не використовуються, скорочення строків ремонту обладнання. Таким чином було визначено, що на підприємстві є резерви, використання яких може покращити стан підприємства.

3.3 Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів

В сучасних умовах очевидно, що підприємству потрібно докладати максимум зусиль для того, щоб підвищити ефективність використання основних засобів. Від цього залежить місце підприємства в конкурентному середовищі, його фінансовий стан, збереження і розширення внутрішніх та зовнішніх ринків збуту. Тому існує потреба у підвищенні ефективності діяльності підприємства і це має бути основним завданням. Слід також зазначити, що ефективне використання основних засобів знижує потребу в них, що призводить до економії, тобто мінімізації витрат, а це, в свою чергу, впливає на підвищення рівня конкурентоспроможності [70].

Ефективна робота основних засобів залежить від того, наскільки повно реалізуються екстенсивні та інтенсивні фактори поліпшення їх використання. Екстенсивне використання основних засобів відображає рівень використання за їх часом. Інтенсивне використання відображає основні засоби за рівнем продуктивності.

Ступінь використання основних засобів залежить від збільшення виробництва, зниження витрат, та збільшення накопичень підприємства.

Екстенсивний розвиток передбачає додаткове залучення ресурсів у виробництво: збільшення кількості, зростання закупівель матеріальних ресурсів, додаткове залучення ресурсів у виробництво, збільшення часу їх використання і т.д.

Інтенсивний розвиток полягає у підвищенні ефективності використання виробничих ресурсів (зростання фондівіддачі, зниження матеріалоемності підвищення продуктивності). На кожен одиницю коштів, вкладених в основні засоби, необхідно отримати максимальний ефект.

Перед підприємством існує задача досягти підвищення використання наявних основних засобів, а головне їх активну частину, в часі і за потужністю, тобто збільшити рівень їх інтенсивного використання. Для вирішення цього завдання та досягнення відчутних результатів, на підприємстві слід розробити конкретні засади, які спрямовані на поліпшення використання основних засобів, а їх практичне застосування дозволить використовувати наявні резерви підвищення їх ефективності.

Найбільш прогресивним є інтенсивний тип ефективності використання основних засобів, проте він поки не використовується підприємством.

Основні типи ефективності використання основних засобів наведені в таблиці 3.6.

Отже, з метою підвищення ефективності використання основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція» необхідно розробити відповідний економічний механізм. Це дозволить реалізувати інноваційний розвиток виробничих потужностей шляхом обліку об'єктів основних засобів за справедливою вартістю, введення компонентної амортизації, виділення групи інвестиційної нерухомості, перерозподілу витрат у структурі собівартості продукції, використанні прискорених методів нарахування амортизації, проведення оцінки на знецінення активів, а також вибору типу підвищення ефективності основних засобів.

Фактори та резерви, які підвищують ефективність виробництва визначають конкретні методи досягнення їх реалізації. Підвищення

ефективності використання основних засобів здійснюються зростанням обсягу виробництва шляхом всебічного збільшення екстенсивності і екстенсивності на основі зведення до мінімуму простоїв, ліквідацією «вузьких місць» в пропускну здатності технологічно взаємопов'язаних груп устаткування.

Таблиця 3.6. – Основні типи ефективності використання основних засобів підприємства

Тип ефективності використання основних засобів, ефективності виробництва	Оновлення основних засобів	Введення потужностей
Фондомісткість, екстенсивний	модернізація основних засобів, заміна зношених основних засобів новішими, реконструкція обладнання	введення нових потужностей, зростання капітальних вкладень
фондозберегаючі, інтенсивний	технологічні нововведення, наукомістке оновлення основних засобів	Введення нового виробничого апарату з оновленням технологічного ланцюжка

Основне значення серед таких заходів повинно бути відведено: своєчасній заміні та мобілізації морально застарілого обладнання, прискореному введенню в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконаленню організації матеріально-технічного забезпечення підприємства та технічного обслуговування сучасних систем машин; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці, прийняття сучасної та ефективною системи матеріального стимулювання працівників, залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних та зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємства, широкому застосуванню лізингових операцій.

Здійснення наведених заходів на підприємстві позначиться на його економічній діяльності та сприятиме підвищенню інтенсивності виробництва. У той же час, поліпшення інтенсивного використання основних засобів підприємства є важливою передумовою для збільшення обсягів випуску

продукції, яка користується попитом на ринку без додаткових капітальних вкладень, що особливо важливо коли інвестиційні ресурси обмежені.

Отже, інтенсифікація використання основних засобів підприємства може суттєво зменшити витрати, пов'язані з моральним та фізичним зносом машин та обладнання, сприяє прискоренню їх оновлення, що в кінцевому результаті позитивно позначається на фондоозброєності праці робітників та зростанні її продуктивності. А в кінцевому результаті зростає і фондovіддача на підприємстві.

Цей процес можна пояснити відповідним розрахунком. Наприклад, якщо при розрахунку фондovіддачі обсяг виробництва продукції виразити через добуток чисельності працівників і продуктивності їхньої праці, а вартість основних засобів через добуток чисельності працівників і фондоозброєності їх праці, то виходячи із змісту цього відношення видно, що фондovіддача наявних на підприємстві основних засобів прямопропорційно залежить від продуктивності праці працюючих та обернено пропорційно від її фондоозброєності. Отже, для зростання фондovіддачі на підприємствах необхідно розробляти і застосовувати заходи, які дадуть змогу забезпечувати випередження темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання її фондоозброєності [71].

Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві важливе місце має бути відведено діяльності, спрямованої на підвищення їх екстенсивного використання. На підприємстві необхідно досягти оптимальної структури складових засобів, співвідношення пропорцій між робочою силою та відповідними видами обладнання, тобто необхідно збільшити частку прогресивного нового обладнання, удосконалити організацію функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме підвищенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства. [72].

Наявність на підприємстві устаткування, яке лише частково використовується у виробничому процесі, не дає змоги протягом строку

корисного його використання перенести свою вартість на виготовлювану продукцію. В результаті має місце значна недоамортизація такого устаткування, що негативно впливає на показники діяльності підприємства. Позбутися надлишку устаткування можна шляхом зміни його структури, наприклад, реалізації або списання застарілих верстатів і машин, придбати нове устаткування.

Вирішення проблеми повного завантаження устаткування можливе шляхом розвитку кооперування підприємств з метою ефективності використання наявних у них резервів виробничих потужностей. Значного підвищення змінності роботи устаткування можна домогтися орендуючи машини та обладнання та інші елементи основних засобів. Від цього економічну вигоду отримують всі її учасники: підприємства які надають в оренду обладнання, та підприємства які їх використовують.

В даний час для підприємства характерно екстенсивне використання основних засобів, що вказує на невідкладність прискорення процесів оновлення. В цілому, виявлення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на використання основних засобів, дозволить своєчасно вжити заходів для підвищення ефективності їх використання. Визначальним є темпи зростання інвестицій в основний капітал, частки амортизаційних відрахувань у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал, частки амортизації в продукції, частки нематеріальних активів у структурі активів, частки витрат. Зокрема, низька частка амортизаційних відрахувань на підприємстві, спричиняє високий знос основних засобів, низьку частку амортизації ємності продукції, малий коефіцієнт вибуття основних засобів.

Процеси оновлення основних засобів на підприємстві уповільнені через те, що амортизація не виконує своєї відтворювальної функції. В основі діючої системи амортизації лежить ідея поступової заміни самого об'єкта, що амортизується, його відтворення, а не створення у підприємств вільних грошових коштів для розвитку його виробничої бази. Ця функція амортизації

перейшла з планової в ринкову економіку. Поняття амортизації в економіці трактується як витрати на повне відновлення основних засобів, що суперечить міжнародній практиці. Тому основні положення амортизаційної політики не відповідають умовам планованої модернізації матеріально-технічної бази промисловості. Накопичення амортизації відстає від зростання цін замінного обладнання, що робить нереальним оновлення активної частини основних засобів.

Поряд з технічними і організаційними факторами важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств, що є досить вагомим фактором підвищення ефективності виробництва. Поліпшення використання основних засобів залежить значною мірою від кваліфікації кадрів, які обслуговують машини, механізми, агрегати й інші види виробничого обладнання [73].

Поліпшення інтенсивного та екстенсивного використання основних засобів безпосередньо позначається на зниженні собівартості за рахунок економії на умовно-постійних витратах, це дає змогу збільшити прибуток підприємств та підвищити рентабельність їх діяльності.

Аналіз показав наявність суттєвих резервів покращення використання основних засобів за рахунок доведення показників стану і руху основних засобів до оптимальних значень, але для цього потрібно збільшити прибуток. Збільшенню прибутків та об'ємів виробництва буде сприяти встановлення нових зв'язків, пошук нових партнерів.

Будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання основних засобів, розроблений у різних сферах управління, повинен здійснюватися за рахунок зростання обсягів виробництва продукції, та за рахунок більш повного й ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнту змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння повторно введеного у дію обладнання, наступної інтенсифікації виробничих

процесів. Суттєве значення в поліпшенні використання основних засобів має матеріальне стимулювання робітників.

Для ефективного відтворення основних засобів велике значення має амортизація, причому в сьгоднішніх умовах господарювання, підприємство може обирати метод її нарахування, який буде сприяти зростанню його ефективності.

Досить багато переваг має завищення норм амортизації. Зокрема: прискорення повернення, оборотності капіталу, збільшення чистого грошового потоку; збільшення суми щорічної амортизації, створення можливості формування резервного фонду для розширеного відтворення засобів праці, послаблення впливу морального зносу, створення можливості прискорення відновлення засобів праці.

Але, варто зауважити, що використання прискорених методів амортизації є доцільним лише за умови, що зростання собівартості продукції за рахунок амортизаційних відрахувань не буде перевищувати цін реалізації. В іншому випадку, через необхідність збільшення цін, продукція стає неконкурентоспроможною, що в результаті погіршує фінансові показники діяльності підприємства. Крім того, необхідно забезпечити цільове використання коштів амортизаційного фонду [74].

Підвищення ефективності виробництва можна досягти при інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних засобів і виробничих потужностей підприємства. З одного боку, ці процеси постійно допомагають підтримувати технічний рівень підприємства, а з іншого, можуть збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість за рахунок скорочення питомої ваги амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондвіддачу і прибутковість [75].

Позитивно на ефективність використання основних засобів впливає збільшення обсягу виробництва продукції, чого можна досягнути за рахунок введення в дію нових основних засобів, або поліпшення використання діючих

основних засобів. Значним резервом збільшення продуктивної роботи основних засобів є максимально можливе скорочення його простоїв.

Це спричинюється: незадовільною організацією технічно-профілактичного обслуговування та ремонту устаткування; відсутністю робітників тих чи інших професій; перебоями у забезпеченні оснащенням, пристроями.

Збільшення часу роботи устаткування можна досягнути за рахунок поліпшення обслуговування основних засобів, удосконалювання організації виробництва і праці, що сприяє правильній експлуатації устаткування, недопущенню простоїв, здійсненню своєчасного і якісного ремонту, підвищення змінності роботи підприємств.

Для підвищення ефективності використання та відтворення основних засобів, необхідно використовувати більше виробничого потенціалу, добиватися ритмічності виробництва, максимального завантаження обладнання, та на цій основі суттєво підвищувати продуктивність кожної одиниці обладнання.

Однією з головних умов підвищення ефективності відтворювальних процесів є оптимальність термінів експлуатації основних засобів. Необхідно зазначити, що скорочення і збільшення термінів на ефективність відтворення та використання знарядь праці впливає по-різному.

З одного боку, скорочення терміну експлуатації основних засобів може прискорити їх оновлення, зменшили моральне зношення, та знизити витрати на технічне обслуговування, а з іншого, внаслідок амортизації зростає собівартість, що вимагає більших за обсягом інвестиційних ресурсів.

Подовження терміну експлуатації основних засобів дозволяє зменшити обсяг щорічної заміни спрацьованих засобів праці, тим самим використовуючи більше ресурсів для розширеного відтворення, але при цьому одночасно знижується загальна продуктивність діючих основних засобів.

Терміни використання машин та обладнання повинні бути оптимальними, тобто такими, які забезпечують найменші витрати суспільної

праці на їх виготовлення і використання у виробничому процесі протягом усього періоду функціонування. На термін експлуатації суттєво впливають щорічні амортизаційні відрахування та середньорічні ремонтні витрати. Це дає можливість застосувати на практиці дуже простий метод оптимізації термінів експлуатації шляхом мінімізації сумарної величини цих економічних показників використовуючи графічний спосіб.

Можна розширити відтворення основних засобів за допомогою таких заходів:

- технічного переозброєння діючого підприємства;
- реконструкції виробництва;
- розширення виробничих потужностей підприємства;
- будівництва нових, технологічно завершених виробничих потужностей та підрозділів підприємства.

Досліджуваному підприємству необхідно прийняти стратегічне рішення щодо виходу управління із скрутного становища, бо йому загрожує подальше погіршення фінансового стану, переходу виробництва у стан збитковості. Тому для подальшого покращення результатів виробничої діяльності підприємству необхідно ефективніше використовувати основні засоби. Покращення використання основних засобів здійснює суттєвий вплив на всі основні показники.

Таким чином, в якості основних напрямків підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «НВП Сортостанція» пропонується:

- поліпшення складу, структури і стану основних засобів підприємства;
- розробка і введення прогресивної концепції оновлення основних засобів, через їх реконструкцію, технічне переоснащення, модернізацію, спрямованої на збільшення кількості інвестицій до активної частки основних засобів. Збитки щороку внаслідок повільного освоєння обладнання складають мільйони гривень [10];
- підвищення частки амортизації в структурі собівартості продукції за рахунок зміни амортизаційної політики;

– зменшення кількості недіючого обладнання, виведення з експлуатації непродуктивного обладнання, швидке залучення у виробництво невстановленого обладнання. Це впливає на величину нарахованої амортизації, обсяг випуску продукції, що, в свою чергу, впливає на собівартості;

– поліпшення експлуатації машин і обладнання в часі (екстенсивне завантаження), яка досягається підвищенням коефіцієнта змінності роботи обладнання. Більш повне завантаження обладнання можливе за умови скорочення простоїв, чого можна досягти вдосконаленням та розвитком організації виробництва і праці, матеріально – технічного забезпечення;

– підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого основні засоби персоналу;

– підвищення якості ремонтного обслуговування основних засобів. Слід дотримуватися принципів раціональної організації виробництва, методів календарного планування та моделювання на базі комп'ютеризації розв'язання практичних завдань;

– перехід від екстенсивного до інтенсивного використання основних засобів, що дозволить поліпшити співвідношення між показниками та збільшити фондівдачу, фондоозброєність, і знизити фондомісткість;

– використання сучасних технологій;

Отже, були розглянуті та визначені шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. На основі аналізу стану і використання основних виробничих засобів підприємства можна оцінити ефективність використання основних засобів та провести розрахунки резервів збільшення випуску продукції і фондівдачі.

Резервами збільшення обсягів продукції та фондівдачі можуть бути:

– впровадження науково-технічного прогресу у виробництво;

– оновлення застарілого обладнання;

– зменшення кількості невикористовуваного обладнання;

– підвищення рівня кваліфікації працівників та ін.

Згідно з планом технічного розвитку та технічного переозброєння на підприємстві, а саме на ділянці технічного обслуговування заплановано провести модернізацію морально та фізично застарілого обладнання. Запропоновані заходи дозволять підвищити економічну ефективність використання основних засобів підприємства. Для реалізації запланованої модернізації основних засобів, перш за все необхідно провести економічну оцінку, та визначити масштаб кількості основних виробничих засобів. Потім визначається собівартість об'єкту та основні показники які характеризують використання основних виробничих засобів. На завершення оцінки визначається продуктивність праці та встановлюється термін окупності витрат на модернізацію. Таким чином, був проведений аналіз наявності руху та технічного стану основних засобів, аналіз ефективності їх використання, а також визначені шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі були досліджені позиції різних авторів щодо понять та категорій сутності основних засобів у сучасних умовах, удосконалено визначення поняття, внесені пропозиції щодо удосконалення класифікації основних засобів, які спрямовані не лише на ведення обліку за мінімальним складом їх об'єктів, а й на поліпшення інформаційного забезпечення управління ними на основі отримання більш точних і порівняльних даних в системі обліку.

Встановлено, що правове регулювання обліку основних засобів не позбавлене уваги з боку державних органів. Розглянуто багато нормативно-правових документів що визначають основні засоби. Проведене дослідження дало можливість дійти висновку, що наявні відмінності між міжнародною та українською системою обліку та аналізу основних засобів насамперед зумовлені різницею в кінцевих цілях використання облікової інформації.

Досліджені методичні аспекти аналізу основних засобів. Визначено, що у результаті проведення економічного аналізу отримують аналітичну інформацію, яка є важливою частиною системи управлінської інформації і відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Аналіз на підприємстві дозволяє визначити вплив основних факторів, які впливають на обсяги виробництва, знайти взаємозв'язок показників, а також визначити можливі резерви на підприємстві.

Розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «НВП Сортостанція». Визначено, що господарство є потужним підприємством сільськогосподарської діяльності. Були визначені права та обов'язки всіх відділів на підприємстві, його сферу діяльності, та відповідальність кожного відділу. Наведена організаційна структура підприємства. Надано основні економічні показники підприємства, за яким визначена ефективність підприємства.

Досліджено питання документування обліку основних засобів на ТОВ «НВП Сортостанція». Проаналізовані особливості документального оформлення надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів на підприємстві у первинних документах та облікових регістрах. Визначено, що узагальнена інформація про основні засоби за підсумками року розкривається в фінансовому звіті малого підприємства. Використовуються автоматизована форма обліку, і тому інформація про об'єкти основних засобів заноситься у програму 1С: Бухгалтерія 8.3. Зазначено, що документальне оформлення операцій з основними засобами на підприємстві здійснюють використовуючи форми первинних документів, які на нашу думку потребують перегляду та вдосконалення. Запропоновано удосконалити форму ОЗ-1 доповнюючи графами, група основних засобів, термін корисного використання, метод нарахування амортизації, ліквідаційна вартість.

Розглянута організація обліку на ТОВ «НВП Сортостанція» Зазначено, що облік здійснюється з використанням типових форм документів та регістрів сформованих в автоматизованій системі відповідно до вимог чинного законодавства. Визначені особливості обліку надходження та вибуття основних засобів. Показано, що методика відображення руху об'єктів основних засобів у системі бухгалтерського обліку містить багато недоліків, що в свою чергу вимагає подальшого доопрацювання на законодавчому рівні.

Розглянуто питання удосконалення обліку основних засобів. Запропоновано оновити договори матеріальної відповідальності із матеріально-відповідальними особами, а також зробити загальний опис наявності основних засобів.

Пропонується удосконалити форму ОЗ-3, а саме додатково ввести графу «Вид переміщення» у якій буде зазначатися канал переміщення об'єкта основних засобів: приймання, оренда (фінансова, оперативна), реалізація, безоплатна передача, тощо. Замість граф «Код норми амортизаційних відрахувань», «Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт» замінити на графи «Група

основних засобів», «Строк корисного використання (експлуатації)», «Метод нарахування амортизації», «Ліквідаційна вартість» відповідно. А графу «Первісна вартість» оформляти як «Первісна/справедлива вартість» із підкресленням тієї вартості об'єкта основного засобу, яка згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» відповідає оцінці вказаному каналу переміщення. Удосконалений План рахунків, та введені рахунки 3 порядку для капітальних інвестицій. Розроблений графік з обліку основних засобів, та графік документообігу акту приймання ОЗ. Запропоновано ввести електронний документообіг замість друку документації. Здійснення вищенаведених дій дозволить удосконалити організацію та методику бухгалтерського обліку основних засобів, підвищити їх інформативність, і дозволить швидше прогнозувати ефективність їх використання на підприємстві.

Проведений аналіз наявності руху та технічного стану основних засобів підприємства. Визначено, що у результаті проведення економічного аналізу отримують аналітичну інформацію, яка є важливою частиною системи управлінської інформації і відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Для проведення аналізу діяльності підприємства, використовують інформацію, наведену у різних документах. Здійснено аналіз стану, руху, та ефективності використання основних засобів, що включає аналіз обсягу, складу та структури основних засобів. Проведено розрахунок коефіцієнтів оновлення, зносу, вибуття та придатності основних засобів. Проведений аналіз засвідчив, що на ТОВ «НВП Сортостанція» за 2018-2019 рр. спостерігається тенденція до збільшення обсягів основних засобів на 12,39%. Задля уникнення проблем функціонування підприємства, пропонуємо керівництву звернути увагу на потребу інтенсивного оновлення основних засобів, особливо активної їх частини.

Проаналізовані показники ефективності основних засобів свідчать, що виробництво продукції на одиницю середнього обсягу основних виробничих фондів збільшилось. Можна відзначити, що фондвіддача пропорційно зростає кількості випущеної продукції. Вартість основних виробничих фондів,

яка припадає на одиницю вартості виробленої продукції також збільшилась, проте лише на 0,09. Тобто на кожну гривню випущеної продукції у 2018 році вартість основних засобів складала 0,42 грн, а у 2019 вже 0.33. грн. Це означає, що підприємство стало працювати більш ефективно. Показник фондоозброєності праці також збільшився. Тобто можна сказати, що на підприємстві також підвищилась продуктивність праці. Визначено, що підвищенню фондовіддачі сприяють: збільшення питомої ваги активної частини основних засобів; збільшення часу роботи устаткування; механізація і автоматизація виробництва; використання прогресивної технології; модернізація діючого устаткування та ін. Зниження фондовіддачі призводить до збільшення суми амортизаційних відрахувань і відповідно сприяє зменшенню частки прибутку в ціні товару, що призводить до збитків. Проведений аналіз свідчить, що обсяг випуску продукції збільшився на 19,2% у порівнянні з 2018 роком, а середньорічна вартість основних засобів навпаки знизилась на 5,62%. Середня чисельність робітників у 2019 році також знизилась на 6 осіб, проте фондоозброєність навпаки зросла на 6,18%. Тому можна сказати, що підприємство стало працювати більш ефективно при меншій кількості людей. Визначено, що на підприємстві є резерви, використання яких може покращити стан підприємства.

Розглянуті та визначені шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. На основі аналізу стану і використання основних виробничих засобів підприємства можна оцінити ефективність використання основних засобів та провести розрахунки резервів збільшення випуску продукції і фондовіддачі.

Резервами збільшення обсягів продукції та фондовіддачі можуть бути:

- впровадження науково-технічного прогресу у виробництво;
- оновлення застарілого обладнання;
- зменшення кількості невикористовуваного обладнання;
- підвищення рівня кваліфікації працівників та ін.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92. Дата оновлення: 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 16.09.2020).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». Дата оновлення: 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 13.09.2020).
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, Ст.112.
4. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник : словник-довідник. Київ : Кондор, 2006. 356 с.
5. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2012. 647 с.
6. Коваленко О. В., Громова І. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. №7. С. 20–27.
7. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методологія бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. №2(23). С. 22–36.
8. Бондар М. І. Облік і аудит основних засобів : автореф. дис. .... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2011. 23 с.
9. Неміш Ю. В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. № 3-4. С. 181-187.
10. Довгалюк Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Житомир, 2010. 20 с.

11. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов / [Пер. с англ. Е.М. Майборода] / отв. ред. Л.И. Абалкин. Москва : Наука, 1993. 570 с.
12. Хорунжак Н. М., Кощинець М. Т., Кондрюк Л. Б. Інституційні засади якості аудиту й аудиторської діяльності в Україні. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. №3. С.67-76.
13. Белоусов А. А. Облік і внутрішній аудит основних засобів в портах морського транспорту : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, 2003. 167 с.
14. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. Київ : Алерта, 2013. 982 с.
15. Волкова І. А. Фінансовий облік-1 : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 228 с.
16. Лишиленко О. В. Фінансовий облік : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 556 с.
17. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки*. 2012. №9(1). С. 340–349.
18. Радзивилюк Ю. В. Особливості класифікації основних засобів на промислових підприємствах. *Економічні науки*. 2010. №7(3). С. 64–68.
19. Кацевич В. К. Основні засоби: характеристика та класифікація. *Економічні науки*. 2011. №8. С. 230–236.
20. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. *Економічний вісник університету*. 2015. №27(1). С. 144–148.
21. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Микитюк Н. Я. Фінансовий облік : підручник. Київ : Кондор, 2013. 551 с.
22. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
23. Оспіщев В. І., Єремія Є. Є Сучасний підхід до класифікації основних засобів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. №1. С. 146–152.

24. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення: 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 21.07.2020).

25. Семеген Л. Г. Суть та нормативно-правове забезпечення організації обліку інших необоротних матеріальних активів. *Облік і фінанси АПК*. 2009. №4. С. 116 -121.

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 15.08.2020).

27. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 №1591. Дата оновлення: 09.12.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1557-11> (дата звернення: 25.08.2020).

28. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. №561. Дата оновлення: 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0561201-03> (дата звернення: 14.07.2020).

29. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 №790. Дата оновлення: 05.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1456-05> (дата звернення: 01.09.2020).

30. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 №617. Дата оновлення: 18.03.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1054-03> (дата звернення: 02.09.2020).

31. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2006 №415. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0610-06> (дата звернення: 05.10.2020).
32. Weygandt, Jerry J., Donald E. Kieso, and Paul D. Kimmel. *Managerial Accounting : Tools for Business Decision Making*. John Wiley & Sons, 2010. 47 p.
33. Larry M. Walther, Christopher J. Skousen. *Managerial and Cost Accounting*. Ventus publishing ApS. 2011. 315 p.
34. Жиглей І. В., Замула І. В., Олійник О. В. Розвиток теорії та методології обліку і аналізу : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2008. 319 с.
35. Suveera. G., *Cost and Management Accounting: Fundamentals and its Applications*. Vikas Publishing House. 118 p.
36. Рибченко, М. Ф. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання основних засобів. *Держава та регіони*. 2016. №2. С. 225-228.
37. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 224 с.
38. Бутинець Т. А. Основні засоби; точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. №2(23). С. 22–36.
39. Гарна С. О. Аналіз підходів до трактування економічної сутності та класифікації основних засобів. *Економічні науки*. 2013. №152. С. 288-292.
40. Владикін А.О., Урусова З.П. Методичні аспекти аналізу основних засобів та шляхи підвищення їх ефективності на ТОВ «НВП Сортостанція». *Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства* : зб. статей молодих вчених. Запоріжжя, 2020. С. 116-121.
41. Про затвердження типових форм первинного обліку : наказ Міністерства статистики від 29.12.1995 №352. Дата оновлення: 29.12.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0352202-95> (дата звернення: 27.09.2020).
42. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з

обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування : наказ Міністерства аграрної політики України від 27.09.2007 №701. Дата оновлення: 27.09.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0701555-07> (дата звернення: 07.04.2020).

43. Владикін А. О. Рибалко О. М. Особливості обліку основних засобів на сільськогосподарському підприємстві. *Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 2020. С. 63-65.

44. Грінько А. П. Теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку відтворення основного капіталу в умовах нової управлінської парадигми : монографія. Харків : Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2015. 328 с.

45. Столяр Л. Г. Особливості обліку поточного та капітального ремонту основних засобів. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. Випуск №2(17). 584 с.

46. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> (дата звернення: 27.09.2020).

47. Концептуальна основа фінансової звітності [Чинний від 2010-09-01]. Вид. офіц. Київ : Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. 2010. 57 с.

48. Стригуль Л. С., Тімонова А. С. Шляхи удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2014. №32(1075). С. 47–50.

49. Починок Н. В. Методичні підходи до оцінки необоротних матеріальних активів. *Бізнес Інформ*. 2015. №11. С. 81-87.

50. Павлюк І. О. Облік придбання, іншого надходження і будівництва

основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. №11. С. 31-38.

51. Лобза І. М. Бухгалтерський і податковий облік безкоштовно одержаних основних засобів. *Все про бухгалтерський облік*. 2003. №50. С. 4-5.

52. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Дата оновлення: 01.01.2012. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-05_ukr_2018.pdf (дата звернення 21.09.2020).

53. Donald E. Kieso, Jerry J. Weygandt, Terry D. Warfield. *Intermediate accounting : textbook*. Canada : LEAP Publishing Services, Inc., 2011. 541 p.

54. Владикін А. О., Урусова З. П. Особливості обліку основних засобів підприємства. *Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях* : збірник матеріалів науково-практичної конференції. Запоріжжя, 2020. С. 97-99.

55. Про затвердження «Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту» : наказ Міністерства транспорту України від 30.03.1998 №102. Дата оновлення: 30.03.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0268-98> (дата звернення: 27.09.2020).

56. Богуцька Л. Т. Облік і аналіз інвестиційної нерухомості будівельних організаціях : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 211 с.

57. Урбан Н. М. Методика та організація оцінки активів підприємства в обліку та аудиті : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. Тернопіль, 2004. 215 с.

58. Larrinaga, C., Bebbington, J. «Accounting change or institutional appropriation? – A case study of the implementation of environmental accounting», *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 12(3), 2010. pp. 269-292.

59. Владикін А. О., Урусова З. П. Організація обліку основних засобів та шляхи його удосконалення. *Нова економіка* : збірник статей молодих вчених. Запоріжжя, 2020. С. 46-53.

60. Юрків Д. І. Удосконалення документального оформлення обліку

основних засобів. *Управління розвитком*. 2014. №9(172). URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua>.

61. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології бухгалтерського обліку : монографія. Львів : Каменяр, 2002. 192 с.

62. Степаненко О. І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №24. С. 86–94.

63. Roberts, Michael J. and Nigel Key. 2008. Agricultural Payments and Land Concentration: A Semiparametric Spatial Regression Analysis. *American Journal of Agricultural Economics*. №90(3). 627-643 p.

64. Романів С. І., Івануса Н. І. Методичні особливості аналізу використання основних засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2008. №2. С.279-281.

65. Кундеус О. М. Економічна діагностика ефективності використання основних засобів в умовах інноваційної економіки. *Економічний аналіз*. 2010. №6. С.430-432.

66. Костюченко В.М. Облік і аналіз діяльності групи підприємств, як єдиної економічної одиниці : монографія / Костюченко В.М. Київ. : Центр учбової літератури, 2007. – 504с.

67. Олійник, Є. В. Управління основними засобами підприємства через призму класичних та сучасних теорій. *Актуальні проблеми економіки*. №6(168). 2015. С. 47-53.

68. Юрчишена, Л. В. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. №8. 2011. URL: <https://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=668>.

69. Кіндрацька Г. І., Білик М. С. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник. Львів : Магнолія, 2006. 440 с.

70. Дзяди́кевич Ю. В. та ін. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзяди́кевич та інші. Тернопіль, Астон. 2016. 392 с.

71. Мазуркевич І. О. Оцінка ефективності використання основних

засобів на підприємстві. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. №2. С. 91-93.

72. Лещук В. П. Ефективність використання основних фондів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012 №1. С. 30-37.

73. Куницька Т. В. Ефективність використання основних засобів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. №5. С. 53-57.

74. Погоріла І. І. Амортизаційна політика та її вплив на відтворення основних фондів підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. №8. С. 17-20.

75. Тарасюк Ю. В. Особливості аналізу використання основних засобів. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/421.pdf>.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2018	01	01
Підприємство	ТОВ «НВП СОРТОСТАНЦІЯ»	за ЄДРПОУ	32313126		
Територія		за КОАТУУ	2321586101		
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	01.11.0		
Середня кількість працівників, осіб	63				
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон 70005 Запорізька обл., Вільнянський р-н.					

1. Баланс	Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
на 31 грудня 2017 р.			

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	134.5	137.1
Основні засоби:	1010	13912.4	21775.0
первісна вартість	1011	18783.8	30670.3
знос	1012	(4871.4)	(8895.3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	29.8	41.8
Усього за розділом I	1095	14076.7	21954.0
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	32881.6	30204.4
у тому числі готова продукція	1103	5430.2	7630.9
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	177.4	1322.0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1.8	615.1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9137.1	2636.1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	474.4
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	207.5	239.4
Усього за розділом II	1195	42405.4	35491.5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	56482.1	57445.3

Продовження ДОДАТКА А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16.5	16.5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	496.0	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	49340.9	
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	49853,4	38319,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	454.5	9038.5
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	4425.0	5128.6
розрахунками з бюджетом	1620	240.4	270.7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	0.3	3.9
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1508.5	4684.5
Усього за розділом III	1695	6628.8	19126.2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	56482.1	57445.3

2. Звіт про фінансові результати
за 2017 р.Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	39711.0	55257.3
Інші операційні доходи	2120	38.8	26.8
Інші доходи	2240	103.3	15.5
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	39853.1	55299.6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(43388.1)	(36722.4)
Інші операційні витрати	2180	(1676.7)	(1667.4)
Інші витрати	2270	(123.6)	(432.5)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(45188.4)	(38822.3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	-5335.3	16477.3
Податок на прибуток	2300	( )	( )
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	-5335.3	16477.3

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2019	01	01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НВП СОРОСТАНЦЯ»	за ЄДРПОУ	32313126		
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за КОАТУУ	2321586100		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб	54				
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон ВУЛИЦЯ ЗАЛІЗНИЧНА, БУД. 29 С. ПАВЛІВСЬКЕ, ВІЛЬНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ., 70005					
90386					

1. Баланс на 31 грудня 2018 р.

		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	134,5	6 001,5	
Основні засоби:	1010	20 572,3	16 538,4	
первісна вартість	1011	30 808,3	32 018,7	
знос	1012	(10 236,0)	(15 480,3)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	10,8	21,8	
Усього за розділом I	1095	20 717,6	22 561,7	
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100	31 496,2	22 645,2	
у тому числі готова продукція	1103	7 822,5	10 297,5	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1 322,0	1 545,8	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	615,8	101,2	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 820,4	413,2	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	472,7	392,1	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	82,7	83,8	
Усього за розділом II	1195	35 809,8	25 181,3	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			
Баланс	1300	56 527,4	47 743,0	

Продовження ДОДАТКА Б

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	496,0	496,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	36 673,7	34 276,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	37 186,2	34 789,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	9 038,5	6 623,0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	5 090,6	6 193,7
розрахунками з бюджетом	1620	273,2	0,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	3,9	4,0
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	4 935,0	133,0
Усього за розділом III	1695	19 341,2	12 953,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	56 527,4	47 743,0

2. Звіт про фінансові результати
за 2018 р.Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44 193,2	39 711,0
Інші операційні доходи	2120	17,7	38,8
Інші доходи	2240	370,3	103,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	44 581,2	39 853,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(43 152,2)	(43 753,8)
Інші операційні витрати	2180	(94,6)	(1 681,5)
Інші витрати	2270	(377,6)	(123,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(43 624,4)	(45 558,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	956,8	(5 705,8)
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	956,8	(5 705,8)

Керівник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК В

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту)
бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НВП СОРТОСТАНЦІЯ»**
Територія **ЗАПОРІЗЬКА**
Організаційно-правова форма господарювання **Товариство з обмеженою
відповідальністю**
Вид економічної діяльності **Вирощування зернових культур (крім рису),
бобових культур і насіння олійних культур**
Середня кількість працівників, осіб **48**
Одиниця виміру: **тис.грн з одним десятковим знаком**
Адреса, телефон **ВУЛИЦЯ ЗАЛІЗНИЧНА, БУД. 29, С. ПАВЛІВСЬКЕ,
ВІЛЬНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ., 70005**

Дата (рік,
місяць, число)
за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ
за КВЕД

КОДИ

2020	01	01
32313126		
2321586100		
240		
01.11		

1. Баланс на 31 грудня 2019 р.
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	Код за ДКУД	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	6,8	6,8
Первісна вартість	1001	6,8	6,8
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 004,2	321,9
Основні засоби:	1010	16 437,6	18 587,4
первісна вартість	1011	31 806,9	40 092,5
знос	1012	(15 369,3)	(21 505,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	21,8	21,8
Усього за розділом I	1095	22 470,4	18 937,9
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	22 725,2	27 666,3
у тому числі готова продукція	1103	10 323,3	6 901,8
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1 545,8	1 218,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	107,4	54,8
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	416,4	283,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	392,1	69,7
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	69,2	86,8
Усього за розділом II	1195	25 256,1	29 378,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	47 726,5	48 316,5

Продовження ДОДАТКА В

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	496,0	496,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	34 368,7	33 465,4
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	34 881,2	33 977,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	6 623,0	4 916,3
Поточна кредиторська заборгованість за:		-	-
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	6 184,0	7 495,9
розрахунками з бюджетом	1620	0,2	332,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	4,0	1,4
розрахунками з оплати праці	1630	-	1,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	34,1	1 590,8
Усього за розділом III	1695	12 845,3	14 338,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	47 726,5	48 316,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	52 676,2	44 193,2
Інші операційні доходи	2120	1,9	17,7
Інші доходи	2240	38,4	370,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	52 716,5	44 581,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(48 914,9)	(43 152,2)
Інші операційні витрати	2180	(1 776,6)	(94,6)
Інші витрати	2270	(1 987,7)	(377,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(52 679,2)	(43 624,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	37,3	956,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	37,3	956,8

Керівник
Головний бухгалтер(підпис)
(підпис)(ініціали, прізвище)
(ініціали, прізвище)